

Geçici Koruma Statüsü ve Türkiye'deki Suriyelilere Sağlanan Hizmetlere İlişkin Bir Değerlendirme

Esra Yılmaz Eren^a

Öz

Türkiye'de bulunan ve sayıları 3 milyonu aşan Suriyelilere, Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu uyarınca "Geçici Koruma" statüsü sağlanmış; kişilere sağlanacak hizmetler ise geçici koruma statüsünün ulusal mevzuata girdiği ilk hukuki metin olan "Geçici Koruma Yönetmeliği" ile düzenlenmiştir. Bu çalışmada; geçici koruma statüsü hukuki olarak incelenmiş, statünün özellikleri AB Geçici Koruma Yönergesi ile karşılaştırılarak ele alınmıştır. Son bölümde ise Geçici Koruma Yönetmeliği'nin Türkiye'de bulunan Suriyeli geçici korunanlara sağladığı hizmetlere değinilmiş, bu bağlamda AB uygulamasından edinilen gözlemler ışığında görüş ve öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler

Suriyeliler • Geçici koruma • AB Geçici Koruma Yönergesi • Geçici Koruma Yönetmeliği

a (✉) Arş. Gör. Esra Yılmaz EREN, Türk-Alman Üniversitesi, Hukuk Fakültesi, Genel Kamu Hukuku A.B.D., Şahinkaya Cad. No: 86 Beykoz İstanbul 34820. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Doktora Programı Öğrencisi. Eposta: eren@tau.edu.tr

Geçici Koruma Kavramı

“Geçici Koruma” (temporary protection) statüsü, acil nitelikteki kitlesel akınlara çözüm üretebilmek ve kişilere ivedi biçimde koruma sağlamak amacıyla geliştirilen bir kavramdır. Savaş, iç çatışmalar veya doğal afetler gibi nedenlerle ülkesinden ayrılmak zorunda kalmış, acil ve geçici nitelikte koruma bulmak amacıyla kitlesel olarak bir ülkeye sığınmış yabancılara sağlanan bir koruma türü olarak ifade edilebilir. Geçici korumanın amacı; kişilerin sayılarının çokluğu nedeniyle bireysel değerlendirme yapılamaması ve olağan sığınma prosedürünün uygulanamaması nedeniyle bu kişilerin acilen güvenli bir ortama yerleştirilmelerini sağlamak ve başta geri gönderilmeme ilkesi olmak üzere temel insan haklarını güvence altına almaktır.

Kitlesel akın halinde gelen ani mülteci akınlara yönelik pratik bir çözüm olan geçici koruma esasen tarihi bir geçmişe sahiptir. *Perliss ve Hartman*, 1986 tarihli makalelerinde, o zaman kullanılan tabiriyle “geçici mültecilik” (temporary refugee) kavramının silahlı iç çatışmalardan kaçan kitlelere koruma sağlayan uluslararası örf ve adet kuralının tipik bir örneğini teşkil ettiğini ve ilk geçici mültecilik uygulamasının 1936 İspanya İç Savaşı’ndan kaçanlara Fransa ve İngiltere’nin çatışma süresince güvenli sığınma (safe haven) sağlaması olduğunu ifade etmektedirler (*Perliss & Hartman, 1986, s. 559*). Öte yandan BMMYK de 1981 yılında “geçici mültecilik” kavramını ele almış ve bu kişilere tanınması gereken asgari standartlar da BMMYK İcra Komitesi ve Genel Kurul tarafından belirlenmiştir (*United Nations General Assembly Executive Committee of the High Commissioner’s Programme, 1981*). Bu gelişmelere karşın geçici korumanın kavramlaştırılması ve hukuki bir zemine oturtulması 1990’lı yıllarda gerçekleşebilmiştir. Eski Yugoslavya ve Kosova’da yaşanan çatışmalar sonrası kitleler halinde ülkelerinden kaçmak zorunda kalan kişilere koruma sağlanması ihtiyacı karşısında kavram, bu kez “geçici koruma” olarak Avrupa’nın gündemine gelmiştir (*Kerber, 1999, s. 38*). Ancak bu dönemde de geçici korumaya ilişkin kurallar, şartlar ve sınırların belirlendiği yasal bir mevzuat bulunmadığı için geçici koruma statüsü her bir kabul ülkesinde farklı uygulamalara konu olmuştur. Her kabul ülkesi geçici korunan olarak kabul ettiği kişilere sağlayacağı imkânları kendi şartlarına göre belirlemiş, (*Fitzpatrick, 2000, s. 281*) ve bu bağlamda geçici koruma, mültecilerin korunması için tamamlayıcı bir imkân olarak kullanılmıştır (*UN High Commissioner for Refugees [UNHCR], 2012, para. 3*). Söz konusu farklı uygulamaları sona erdirmek için çıkarılan AB Geçici Koruma Yönergesi bu alandaki ilk bağlayıcı metni oluşturmuş ve geçici korumaya ilişkin sonraki düzenlemeler de esasen Bosna- Hersek ve Kosova tecrübeleri ışığında oluşturulan Yönerge’ye dayalı olarak geliştirilmiştir.

Avrupa Birliği uygulaması ışığında geçici koruma ile sistematik veya yaygın insan hakları ihlalleri, silahlı çatışma ya da yaygın şiddet nedeniyle kitlesel olarak ülkelerinden ayrılmak zorunda kalan ancak ilk etapta başka bir ülkeye uzun süreli

sığınma gibi bir amacı olmayan kişilere, acil ve sınırlı bir süre için çözüm bulunmuş olmaktadır (Goodwin-Gill & McAdam, 2007, s. 340). Avrupa Birliği özelinde konu değerlendirildiğinde geçici koruma 3 amaca hizmet etmiş olmaktadır: (i) Görünüş itibariyle (prima facie) topluluk bazında sığınma değerlendirmesi yapılması suretiyle idari ve ekonomik kaynaklardan tasarruf edilmektedir. ii) Siyasi olarak menşe ülkedeki durum düzeldiği zaman söz konusu olan ikamet izninin iptali veya yenilenmesi söz konusu olmayacağı için kişilerin geri gönderilmesi daha kolay olmaktadır. (iii) Ayrıca geçici koruma, kamuoyuna yönelik olarak durumun geçici bir koruma durumu olduğu, bir göç olmadığı imajını da yansıtmaktadır (Kjaerum, 1994, s. 450).

Geçici Korumanın Unsurları

Genel anlamda bakıldığında olağan iltica hukuku ve sığınma sisteminin dışında bir imkân olarak değerlendirilebilecek, kişilere mülteci statüsü verilmesini engelleyen, bazı hallerde olağan sığınma başvurusu imkânını donduran geçici koruma statüsünün hangi hallerde uygulamaya konulabileceğinin ve özelliklerinin neler olacağına belirlenmesi büyük önem taşımaktadır. Genel anlamda bakıldığında, geçici koruma rejiminin aktif hale getirilebilmesi için; kitlesel bir akının varlığı, kişileri kabul eden devletin bu nitelikte bir insan topluluğunu idame ettirmekte yetersiz kalması, olağan sığınma usulüne başvuru için bireysel usullerin işlemez halde olması şeklinde şartların bulunması gerektiği ifade edilmektedir.

Kitlesel akının varlığı. Geçici Koruma rejiminin işletilebilmesi için aranan ilk şart, ülkelerinden kaçmak zorunda bırakılmış önemli sayıda insan nüfusudur. BMMYK İcra Komitesi tarafından verilen 2004 tarihli “Kitlesel Akın Hallerinde Uluslararası İşbirliği ve Yük ve Sorumluluk Paylaşımı Konusunda Karar” (United Nations General Assembly Executive Committee of the High Commissioner’s Programme, 2004, para. a), ülkesini terk etmek zorunda kalan kişilerin özelliklerini; örneğin hangi tür sığınmaların kitlesel sığınma olarak kabul edilebileceği, yahut bir akının kitlesel akın sayılabilmesi için sayısal değerlerin önemli olup olmadığı gibi hususları hüküm altına almıştır. Bu bağlamda kitlesel sığınmanın varlığını tespit ederken:

(i) Önemli sayıda insanın birlikte uluslararası bir sınıra ulaşması, (ii) Bu varışın hızlı bir sürede gerçekleşmesi, (iii) Kabul ülkesinin bu sayıda kişiyi barındırma kapasitesinin yetersiz olması ve (iv) Bu sayıdaki sığınmacıya bireysel sığınma usulleriyle cevap verilmesinin mümkün olmaması şeklinde şartlar belirlenmiştir. Başka bir deyişle, çok sayıda kişinin ani bir biçimde belirli bir ülkeye sığınma talebinde bulunduğu ve kabul ülkesinin kurum ve kaynakları üzerinde ciddi yük oluşması nedeniyle bu kişilere olağan sığınma usulleri çerçevesinde koruma sağlayamayacağı hallerde kitlesel bir sığınmadan bahsedilebilecektir (Goodwin-Gill & McAdam, 2007, s. 335). Öte yandan kitlesel sığınmanın niceliksel bakımdan

nasıl değerlendirileceği hususunda belirlenmiş bir sayı bulunmamakta olup Avrupa Konseyi kitlesel sığınmanın varlığına karar vermekte yetkili kılınmıştır ([Council of the European Union, 2001, m. 5](#)).

Devlet kapasitesinin yetersiz olması. Geçici koruma kararı alınabilmesi için sadece devletlerin sınırına ulaşmış bir kitle olması ve aniden gelişen bir akın olması yeterli değildir. Aynı zamanda kitlesel akınla yüzleşen ülkenin olağan sığınma prosedürünü işler hale getiremeyeceği ve çoğu zaman tek tek sığınma hakkı tanınmanın imkânsız olduğu bir durumun varlığı aranmaktadır. Bu noktada kitlenin sayısal niteliği kitlesel akının varlığını belirlemekte önemli bir unsur iken sadece sayısal yoğunluk değil bu yoğunluk karşısında sığınma devletinin kapasitesi de önem taşımaktadır. 2001 tarihli “Mültecilerin Kitlesel Akın Hallerinde Korunması” adlı BMMYK mütalaasında “kitlesel sığınma” kavramı, sığınmacıların kabul devletine sığınma talebinde buldukları aşama ve devamında da ilgili devletin bu kişilere koruma sağladığı süreci de kapsayacak bir biçimde tanımlanmaktadır ([UNHCR, 2001](#)). Öte yandan bir sığınmanın kitlesel olup olmadığı belirlenirken sadece sayısal verilerin değil, kabul devletinin kaynaklarının da değerlendirilmesi gerektiği BMMYK tarafından ifade edilmektedir ([UNHCR, 2001, par. 14](#)).

Bireysel usullerin yetersiz kalması. Yaşanan bir kitlesel akın karşısında en iyi çözümün geçici koruma olduğuna karar verilebilmesi için aranan bir başka koşul da, olağan sığınma usulünde uygulanan bireysel değerlendirme ile kişilere korunma sağlanmasının mümkün olmayışıdır. BMMYK, kabul devletinin bireysel başvuruları değerlendirip karar verebileceği bir ortam oluşmuşsa bu halde kitlesel sığınma durumunun oluşmayacağını ifade etmektedir.

AB Geçici Koruma Yönergesi

Öncelikle Eski Yugoslavya ve kısa bir süre sonra Kosova’da yaşanan iç çatışma sonrası ülkelerinden ayrılmak zorunda kalan milyonlarca kişinin yoğunlukla Almanya, Fransa gibi ülkelere sığınması ve bu devletlerin farklı uygulamaları özellikle yük paylaşımı konusunda ülkeler arasında sıkıntılara yol açmıştır. Bu sorunlara çözüm bulmak amacıyla AB Konseyi tarafından 15-16 Ekim 1999 tarihinde gerçekleştirilen Tampere toplantısında, yerinden edinilmiş kişilere ilişkin uygulamalar arasındaki farklılıkların ortadan kaldırılması ve yük paylaşımının sağlanması hususunda tüm devletler mutabık kalmıştır. Mevcut durumu yasal bir çerçeveye oturtan taslak metin Avrupa Komisyonu tarafından 24 Mayıs 2000 tarihinde hazırlanmış ve “Yerinden Edinilmiş Kişilerin Kitlesel Akını Hâlinde Sağlanacak Geçici Korumanın Asgari Standartları ve Bu Kişilerin Kabul Edilmesi ve Kabulün Sonuçlarının Üstlenilmesi Konusunda Üye Devletler Arasında Bir Gayret Dengesinin Sağlanmasına İlişkin Önlemler Hakkında Yönerge” ([Council of the European Union, 2001 s. 12–23](#)) (Geçici Koruma Yönergesi- Temporary Protection Directive) olarak 20 Temmuz

2001 tarihinde kabul edilmiştir. Böylece, AB hukukunda kitlesel akın hallerinde uygulanabilecek istisnai bir mekanizma oluşturulmuş ve adil yük paylaşımının sağlanması hedeflenmiştir (Arenas, 2005, s. 437).

Geçici Koruma Yönergesi kapsamına bakıldığında, Yönerge'nin amacının, üçüncü ülkelerden kitlesel olarak gelen ve ülkelerine geri dönemeyen yerinden edilmiş kişilere geçici koruma sağlamak için gerekli minimum standartları belirlenmesi ve yerinden edilmiş kişileri kabul eden üye devletlerin gösterecekleri çabaların dengelenmesi olarak belirlendiği görülmektedir (mad. 1). Öte yandan “yerinden edilmiş kişiler” kavramının tanımlaması da Yönerge'nin 2 (c) maddesinde yapılmış ve silahlı çatışma, yaygın şiddet veya insan haklarının ihlal edildiği durumlar nedeniyle buldukları yerleri terk etmek zorunda kalmış üçüncü ülke vatandaşları ve vatansız kişiler olarak belirlenmiştir.¹

Böylece madde 2 (a), (c), (d) ve madde 3(4), 7 ve 28 hep birlikte değerlendirildiğinde, Yönerge tarafından oluşturulan geçici koruma düzeninin “potansiyel mültecilere” ve “yerinden edilmiş kişilere” yönelik bir sistem olduğu (Arenas, 2005, s. 444-445); silahlı çatışma veya yaygın şiddet nedeniyle bulunduğu yeri terk eden yahut insan hakları ihlali riski altında olan veya mağdur olmuş kişilerin Yönerge tarafından öncelikli olarak kabul edildiği görülmektedir. Başka bir deyişle, Geçici Koruma Yönergesi sadece silahlı çatışma olarak adlandırılabilir durumları değil, yaygın şiddet veya sistematik ve genelleştirilmiş insan hakları ihlallerini de kapsamaktadır (Nykanen, 2012, s. 332). Ayrıca, bu kişilerin kitlesel bir akının parçası olmaları [madde 2 (a) ve (d)], 3. ülke vatandaşı yahut vatansız olmaları (AB vatandaşları kapsam dışıdır), ülkelerini terk etmek zorunda kalmış ya da ülkelerinden tahliye edilmiş ve geri dönemiyor olmaları gibi şartlar aranmaktadır. Böylece geçici koruma statüsü koruma sağlanan kişilerin kategorileri genişletilmiş ve yeni bir göçmen statüsü oluşturulmuştur (Fitzpatrick, 2000, s. 292).

Son olarak belirtmek gerekir ki tüm bu unsurların bulunması hali de, esasen AB Hukuku bağlamında geçici koruma statüsü sağlanması için yeterli değildir. Bir kitlesel akın halinde sayılan bu şartların mevcut olduğunun ve yerinden edilmiş kişilere geçici koruma statüsü sağlanması gerektiğinin Avrupa Konseyi tarafından karar altına alınması gerekmektedir. Alınacak Konsey Kararı'nın niteliği ve şartları da Yönerge'de belirlenmiştir. Buna göre tüm AB ülkelerinde geçici korumanın yürürlüğe girmesi anlamına gelecek olan bu kararda, geçici korumanın uygulanacağı

1 “(...) kendi ülkelerini ya da buldukları yerleri terk etmek zorunda kalmış ya da özellikle uluslararası organizasyonlar tarafından gelen bir istek üzerine tahliye edilmiş ve ilgili ülkede devam eden durum dolayısıyla güvenli ve devamlı koşullar altında geri dönemeyen üçüncü ülke vatandaşları ya da vatansız kişiler, Cenevre Sözleşmesi'nin 1A sayılı maddesinin ya da uluslararası koruma sağlayan başka uluslararası ya da ulusal nitelikte araçlar kapsamına girebilen özellikle; (i) silahlı çatışma bölgelerinden ya da yaygın şiddetten kaçan kişiler; (ii) insan haklarının sistematik ya da genel olarak ihlal edilmesi durumlarının mağduru olmuş ya da böyle bir duruma maruz kalma hususunda ciddi bir biçimde risk altında olan kişiler...”

özel kişiler topluluğunun bir tanımının, geçici korumanın yürürlüğe gireceği tarihin, (Komisyon önerisinde de bu unsurlar aynen bulunmaktadır), üye devletlerden ağırlama kapasiteleri hakkında alınan bilgilerin ve Komisyon, BMMYK ve ilgili diğer sivil toplum kuruluşlarından alınan bilgilerin de asgari olarak bulunması gereken unsurlar olduğu belirtilmiştir (mad. 5).

Uluslararası Hukuk Bağlamında Geçici Korunanlara Sağlanacak Haklar

Geçici korunanlara sağlanması gereken haklar incelenirken İltica Hukuku alanında temel metin olan 1951 Cenevre Sözleşmesi'nden karşılaştırmalı bir bakışla faydalanılabilir. 1951 Cenevre Sözleşmesi'ne bakıldığında mültecilere genel anlamda din özgürlüğü (madde 4), medeni haklardan yararlanma özgürlüğü (madde 12), menkul ve gayrimenkul edinme hakkı (madde 13), fikri ve sınaî mülkiyet hakkı (madde 14), dernek kurma hakkı (madde 15), mahkemelerde taraf olma hakkı (madde 16), çalışma hakkı (madde 17), iş yeri açma ve şirket kurma hakkı (madde 18), mesleğini icra etme hakkı (madde 19), vesika hakkı (madde 20), kalınacak mesken edinme hakkı (madde 21), eğitim hakkı (madde 22), sosyal yardım hakkı (madde 23), sosyal sigortadan yararlanma hakkı (madde 24) gibi hakların tanındığı görülmektedir.

İnsan hakları perspektifinden bakıldığında sayılan bu hakların asgari oranda geçici korunanlara da tanınması gerektiği söylenebilir. Ancak kitlesel akın hallerinin özellikli durumu, hem kişi sayısının çokluğu hem de bu akının çok kısa bir zamanda gerçekleşmesi gibi sebepler bu hakların sağlanmasını oldukça zorlaştırmaktadır. Öte yandan tüm bu olumsuzluklara rağmen sağlanması gereken asgari haklar skalasının belirlenmesi de gerekmektedir. Bu bağlamda, sığınma hukukunun doğası gereği tanınması gereken ilk hak *güvenli sığınma hakkı*dır. Bu hak kapsamında kişilerin güvende olacakları bir bölgeye geçmeleri ve bu yerde de temel ihtiyaçlarının karşılanması kastedilmektedir. Sığınma hakkı dışında kalan haklar bakımından ise, geçici korunanlara sağlanacak haklar, AB nezdindeki ülkeler bazında farklı uygulamalara konu olmuştur. Bu farklı uygulamaları ortadan kaldırmak amacıyla üye ülkelerin geçici korunan statüsünde bulunan kişilere sağlayacağı imkânlar 1994 yılında BMMYK tarafından yayınlanan raporda ele alınmıştır (UNHCR, 1994). Öncelikle geçici koruma statüsünün şartlarının belirlendiği raporda, geçici korunanlara sağlanması gereken haklar da sığınma talep ettikleri ülkeye kabul edilme, menşe ülkeye geri gönderilmeme ve temel insan haklarına saygılı olunmasını talep etme olarak belirtilmiştir. Bu raporla birlikte esasen, BMMYK Yürütme Kurulu tarafından hazırlanan 22 numaralı kararda düzenlenen geçici korunanlara insani standartlara uyum içinde muamele edilme ve menşe ülkedeki şartlar düzeldiğinde kendi ülkelerine geri dönebilme hususlarının teyit edildiği görülmektedir.

BMMYK tarafından düzenlenen bu koruma standartları gelişmiş ülkelerin karşılayabileceklerinin çok altında düzenlenmiş olmaları nedeniyle oldukça eleştirilmiş ve özellikle geçici korumanın süresinin uzatılmasının gerektiği

hallerde daha gelişmiş imkânların tanınması gerektiği ifade edilmiştir. 1995 yılına gelindiğinde geçici korunanlara tanınacak olan aile birleşmesi, iş, eğitim ve belli bir süre sonra entegrasyon gibi imkânların mültecilere tanınan imkânlara benzer şekilde düzenlenmesi gerektiği BMMYK tarafından ifade edilmiştir (UNHCR, 1995, s. 2'den akt., Joly, 1998, s. 64). Benzer şekilde Avrupa Mülteci ve Sürgün Konseyi (ECRE- European Council on Refugees and Exiles) de geçici koruma statüsünün eğitim ve staj uygulamaları, aile birleşmesi hakkı, yeterli yaşam standartlarının karşılanacağına ilişkin teminat, sosyal imkânlar ve kazanç getirici iş imkânları ve diğer mültecilere tanındığı şekliyle kimlik kartı ve seyahat belgeleri gibi olanaklarla birlikte uygulanması gerektiğine dikkat çekmiştir (European Consultation on Refugees and Exiles [ECRE], 1994).

AB Geçici Koruma Yönergesi Bağlamında Üye Devletlerin Geçici Korunanlara Yönelik Yükümlülükleri

1990'lı yıllarda geçici korunanlara sağlanacak haklara ilişkin yaşanan bu tartışmaların ardından yürürlüğe giren Geçici Koruma Yönergesi ile durum yasal mevzuata kavuşturulmuştur. Geçici Koruma Yönergesi "Üye Devletlerin Geçici Korumadan Yararlanan Kişilere Karşı Yükümlülükleri" başlığı altında devletlerin sağlayacağı imkânları düzenlemektedir. Bu noktada Yönerge'nin geçici korunanlara sağlanan hizmetleri düzenlerken "geçici korumadan yararlananların hakları" yerine devletlerin sağlayacağı "imkânlar" vurgu yapması önem taşımaktadır. Doktrinde bu kullanımın geçici koruma altında bulunan kişiler bakımından talep edilebilir nitelikte subjektif haklar bulunmadığı, öte yandan devletlerin geçici korumadan yararlanan kişilere bazı minimum standartları sağlamakla yükümlü olduğu anlamına geldiği ifade edilmektedir (Kerber, 2002, s. 201). Yönerge'de sığınmacı ile sözleşmesel mülteciler arasında bir konumda düzenlenmiş bulunan geçici korunanlara (Durieux ve Hurwitz, 2004, s. 149'dan akt., Çiçekli, 2016, s. 311) sağlanacak imkânları ise; geçici koruma süresi boyunca ikamet izni sağlanması, vize verilmesi, bilgi ve geri kabul; kayıt altına alınma ve verilerinin korunması; konaklama ve konut imkânı; sosyal yardım ve sağlık yardımı, öğretim ve aile birleşimi ve refakatsiz çocuklara ilişkin düzenlemeler oluşturmaktadır. Bu noktada belirtmek gerekir ki, Geçici Koruma Yönergesi III. Bölüm'de yer alan yükümlülükler üye devletler bakımından asgari standartları belirlemektedir. Başka bir deyişle, Yönerge'nin 9 ila 16. maddelerinde yer alan düzenlemelerden geçici korunanlar için daha az lehe olanları kabul edilemezken, üye devletler daha lehe imkânlar tanımakta serbestirler.²

2 Avrupa Parlamentosu (OJ 2001, C 343/86) ve BMMYK (Konsey Belgesi 11620/00 ASILE 44, para. 25) tarafından önerilen kabul eden üye devlet içinde serbest dolaşım hakkı tanımamış; Komisyon'un ilk öneri metninde yer alan ayrımcılık yasağı da (Council Document 6914/01 ASILE 24, para. 8) tartışmalar sırasında silinmiştir. Üye devletlerin geçici korunanlara yönelik temel hakları sağlama ödevi Yönerge'den kaynaklanmasa da AİHS gibi diğer uluslararası belgeler bağlamında devam etmektedir.

Yönerge incelendiğinde geçici korunanlara sağlanan ilk imkânın “Oturma İzni, Vize, Bilgi ve Geri Kabul” alanında olduğu görülmektedir. Üye devletler, geçici koruma süresi boyunca geçici korunanlara belge ve benzeri dokümanlardan faydalanmak suretiyle oturma izni verilmesi için gerekli imkânları sağlayacaklardır (mad. 8/1). Öte yandan üye devletler geçici koruma statüsünden faydalanan kişilerin transit vize gibi gerekli vizeleri almaları için de düzenlemeler yapmayı taahhüt etmişlerdir. Vizeler için bürokrasi asgari düzeyde tutulacak ve ücret ya talep edilmeyecek yahut çok az ücret talep edilecektir (mad. 8/3).

Ayrıca üye devletlerin, geçici koruma rejiminin etkili bir biçimde işlenmesini temin etmek için geçici korumadan yararlanan kişilerin *kişisel bilgilerinin* (isimleri, uyrukları, doğum tarihleri ve doğum yerleri, medeni halleri ve aile ilişkileri gibi) bilgiler kayıt altına alınmalıdır.

Kişilere sağlanması gereken bir başka imkân da Çalışma ve Sosyal Güvenlik'tir. Üye devletler geçici koruma rejiminin süresi boyunca geçici korunanların ücretli olarak herhangi bir yerde ya da serbest meslek sahibi olarak ilgili mesleğe uygulanan kurallara tabi olmak suretiyle çalışmalarına izin vereceklerdir (mad. 12).

Yine geçici korunanlara sağlanması gereken en temel imkânlardan birini de *Konaklama ve Barınma* oluşturmaktadır. Yönerge'nin 13. maddesi üye devletlerin, geçici korumadan yararlanan kimselerin uygun şekilde barınmalarını ve gerekir ise konut edinme imkânlarına sahip olmalarını sağlamaları gerekliliğini düzenlenmiştir. Barınma merkezlerinden kastedilen geçici kabul merkezleri, halka açık konaklama merkezleri olabileceği gibi özel yaşam üniteleri de olabilecektir. Ayrıca maddi imkân olan geçici korunanların kendilerine konut edinmeleri için kiralama vs. gibi imkânları da üye devletin sağlaması beklenmektedir.

Öte yandan uzunca bir süre ilgili devlette kalmaları öngörülen geçici korunanlara *Sosyal Refahın ve Tıbbi Bakım*'ın da sağlanması bir diğer önemli husustur. Üye devletler, geçici korunanların yeterli kaynakları bulunmadığı hallerde sosyal refahlarının ve geçimlerinin sağlanması, ayrıca tıbbi bakım olanaklarından da yararlanmalarını sağlayacak yardıma erişimlerini temin edeceklerdir.

Ayrıca özel ihtiyaç sahiplerinin sosyal refahının sağlanması ve tıbbi bakımdan yararlanmaları hususu da ayrıca bir fıkra ile özel düzenlemeye tabi tutulmuştur. Buna göre, tecavüz, işkence veya buna benzer ciddi nitelikte fiziksel, psikolojik veya cinsel zulüm görmüş kişiler ya da refakatsiz küçükler gibi özel ihtiyaç sahibi olan geçici korunanların ihtiyaç duyduğu tıbbi ve psikolojik destek gibi yardımlar da üye devletler tarafından karşılanacaktır (mad. 13/4).

Yönerge'de yer alan bir başka husus da, geçici korunanlara eğitim imkânı sağlanmasına ilişkindir. İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi, herkesin eğitim hakkına sahip olduğunu belirtirken (mad. 26), genel anlamda eğitimin ancak özellikle ilk ve temel eğitimin parasız ve zorunlu olması gerektiğini hükme bağlamaktadır. Benzer şekilde BM Ekonomik Sosyal ve Kültürel Haklar Sözleşmesi de 13. Maddesinde, Sözleşmeye taraf devletlerin, herkese eğitim hakkı tanıyacağını düzenlerken; ilköğretimin zorunlu olduğunu ve herkese ücretsiz ilköğretim sağlanacağını hüküm altına almıştır (mad. 13/2/a). Yükseköğrenim bakımından ise kişilerin yetenekleri ölçüsünde herkese eşit olarak yararlanma imkânı sağlanması gerektiği belirtilmiştir (mad. 13/2/c). BM Ekonomik ve Sosyal Konseyi de ayrıca 13 nolu Genel Yorumu'nda ayrımcılık yapmama ilkesinin, bir devletin topraklarında bulunan okul yaşındaki herkesi, vatandaş yahut- yabancı olunmasına veya hukuki statülerine bakılmaksızın, kapsadığına dikkat çekmiştir ([UN Committee on Economic, Social and Cultural Rights \[CESCR\], 1999](#)).

Geçici Koruma Rejimi bağlamında eğitim hakkı ise yaş aralığına göre sınıflandırmaya tabi tutulmuştur. Üye devletler Yönerge uyarınca, 18 yaş altında olan geçici korunanlara kendi vatandaşlarına sunduğu koşullara denk koşullarda eğitim sisteminden faydalanma imkânı tanımalıdır. Devletler tanınacak bu imkânların devlet eğitim sistemi ile sınırlı olacağını öngörebileceklerdir (mad. 14/1).

18 yaş üstü yetişkinler bakımından ise Yönerge devletlere takdir hakkı tanımış, zorunlu eğitim sağlanmasını öngörmemiştir. Buna göre üye devletler yetişkinlere genel eğitim sisteminden faydalanmasına izin verebilecekleri gibi (mad. 14/2 zorunluluk ifade etmeyen “may” kalıbı kullanılmıştır), mesleki eğitim ve işyerlerinde staj imkânı gibi farklı eğitim olanakları da sunabileceklerdir (mad. 12).

Yönerge'de düzenlenen bir başka imkân da kitlesel akına yol açan olaylar göz önüne alındığında en çok ihtiyaç duyulan haklardan biri olan *aile birleşmesi* imkânıdır. Her şeyden önce belirtmek gerekir ki Geçici Koruma Yönergesi geçici korunanlar bakımından “aile birleşmesi hakkı” tanındığına ilişkin herhangi bir hüküm içermemektedir. Ancak bir üye devlet tarafından geçici koruma yahut ailelerin birleşmesi imkânı sağlanmayan geçici korunanların, ilgili üye devlete karşı yargı yoluna başvurma imkânı da yine Yönerge'de düzenlenmiş bulunmaktadır (mad. 29). Öte yandan 15. maddede de menşe ülkelerinde daha önce aile olarak varlıklarını sürdüren ancak kitlesel akının oluşturduğu atmosfer nedeniyle birbirlerinden ayrılmış olan hangi kişilerin aynı ailenin ferdi olarak kabul edileceklerini düzenlemiştir. Madde metni incelendiğinde öncelikle yakın aile ve geniş aile olarak ikili bir ayırma gidildiği görülecektir. Buna göre kişilerin eşleri, ya da istikrarlı bir ilişki içinde olduğu partneri, evlilik içi yahut dışı olmalarına, ya da evlatlık olmalarına bakılmaksızın, reşit olmayan evlenmemiş çocukları yakın aile ferdi olarak düzenlenmiştir (mad. 15/1/a).

Geniş aile ferdi kavramından ne anlaşılması gerektiğine bakıldığında ise; geçici korunanların ülkelerini terk etmelerine neden olan olaylar esnasında bir aile olarak beraber yaşamakta olan ve tamamen veya kısmen ilgili kişiye bağlı olan yakın aile ferdi dışındaki kişilerin de geniş aile ferdi olarak kabul edildiği görülmektedir (mad. 15/1/b). Yönerge aile birleşmesinin şartlarını tanımlarken yine ikili bir sınıflandırma yapmış ve farklı devlet sınırları içerisinde geçici korumadan yararlanan aile fertleri ve aile fertlerinden birinin bir üye devlette geçici korumadan yararlanırken diğer fertlerin henüz herhangi bir üye devlette bulunmadıkları hali ayrı ayrı düzenlemiştir. Buna göre yakın aile fertleri olarak tanımlanan ve mad 15/1/a' da sayılan kişiler farklı üye devletlerde geçici korumadan faydalanyor iseler, üye devletler bu kişilerin talepleri uyarınca aile fertlerini birleşmelerini sağlayacaklardır (mad. 15/2). Bu talebin yerine getirilmesi yükümlülüğünün doğabilmesi için üye devletin ilgili kişilerin yakın aile ferdi olduğuna emin olmaları gerekmektedir. Aile birleşmesi talebinde bulunan kişiler eğer geniş aile fertleri iseler bu halde üye devletlere birleşme sağlanması konusunda zorunluluk getirilmemiştir; ancak birleşme olmaması halinde fertlerin çekecekleri zorluklar göz önüne alınarak birleşmenin sağlanabileceği şekilde takdire dayalı bir düzenleme getirilmiştir. Bu olasılıkta da ilgili kişilerin geniş aile kapsamına girdiğinden emin olunması şartı aranmaktadır. Üye devletlerden birinde bulunan ve geçici korumadan yararlanan bir kimsenin yakın aile fertlerinden biri olduğuna emin olunan kişi ya da kişiler henüz bir üye devlette bulunmuyor ise, bu halde *korunmaya ihtiyaç duyan* aile fertlerinin birleştirilmesine karar verilecektir. Geniş aile fertleri tanımına girdiğine emin olunan kişi veya kişilerin henüz bir üye devlette bulunmaması halinde ise, birleşme olmaması halinde yaşanacak büyük sıkıntılar dikkate alınarak her bir aile ferдинin tek tek koruma ihtiyacı olup olmadığına bakılarak aile fertlerinin birleştirilmesine karar verilebilecektir (mad.15/3). Aile birleşmesinin usulünün nasıl olacağı hususu ise aynı maddenin 5. fıkrasında düzenlenmiştir. Buna göre üye devletler aile birleşmesinin hangi ülkede gerçekleşeceğine madde 25 ve 26'da düzenlenen dayanışma ve yük paylaşımını da dikkate alarak karar vereceklerdir. Yeniden birleştirilmiş aile fertlerine geçici koruma izni ve geçici korumadan yararlananlara sağlanan tüm imkânlar tahsis edilecektir. Aile fertlerinin 2 ayrı üye devlette geçici korumadan yararlandıkları hallerde bir devlette fertlerin birleştirilmesi; birleşme sonrası ayrıldıkları ülke bakımından oturma izinlerinin geri alınması ve üye devletin yükümlülüklerinin sona ermesi ile sonuçlanacaktır (mad. 15/6).

Aile birleşimi konusunda üye devletlere getirilmiş bir başka yükümlülük de çocukların üstün çıkarlarını göz önünde bulundurulmasıdır (mad. 15/4). Yönerge bu madde dışında da muhtelif düzenlemelerde *Refakatçisi Olmayan Küçüklere İlişkin Koruma İmkânı* sağlamaktadır. "Refakatçisi olmayan küçükler" ifadesinden ne anlaşılması gerektiği Yönerge'nin 2 (f) maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre; kendisinden sorumlu bir yetişkin refakatçisi olmaksızın bir üye devlete sığınan yahut üye devlete sığındıktan sonra refakatçisiz kalan on sekiz yaşından küçük

üçüncü ülke vatandaşları ya da vatansız kişiler “refakatçisi olmayan küçükler” olarak adlandırılmaktadır. Bu kişilerin korunmaya ihtiyaçları olması hasebiyle 16. maddede özel olarak düzenlemeye konu edilmişlerdir. Üye devletlerin hızlı biçimde bir kanuni vasi veya bu mümkün değilse reşit olmayan kişilerin bakımı ve iyiliğinden sorumlu bir örgüt tarafından ya da başka uygun bir vasıta ile bu kişilerin korunmasını sağlaması beklenmektedir. Ayrıca; refakatçisi bulunmayan küçük geçici korunanların yetişkin akrabaları, bir koruyucu aile, reşit olmayan kişiler için özel koşullar sağlayan ağırlama merkezleri ya da uygun başka bir barınağa, yahut da ülkelerini terk ederken çocuğun bakımını üstlenmiş kişilerin yanına yerleştirilmesine yardımcı olacaklardır. Bu yerleştirme yapılırken çocuğun yaşı ve olgunluğuna göre kendisinin fikrini almak veya ilgili yetişkin kişi veya kurum ile anlaşma sağlamak gibi tedbirleri alması da istenmektedir (mad. 16/2). Bu noktada Avrupa Parlamentosu Yönerge'nin hükümlerinin refakatsiz küçüklerin BM Çocuk Hakları Sözleşmesi'nden kaynaklanan haklarını ortadan kaldırmayacağına dair bir hükmün eklenmesini istemiş³ ancak bu kabul görmemişse de bu hakların çocuk bakımından saklı olduğunu belirtmek gerekmektedir (Kerber, 2002, s. 206).

Yönerge'de en dikkat çeken hususlardan biri de, geçici koruma kapsamında bulunan kişilere ne buldukları ülkede ne de AB içerisinde serbest dolaşıma ilişkin herhangi bir düzenleme yapılmamış olmasıdır. ECRE bu konuda üye devletlerin geçici koruma sağladıkları kişilere kendi devletleri içerisinde serbest dolaşım hakkı tanınmasını tavsiye etmektedir (ECRE, 2004, s. 32).

Yönerge kapsamında eleştirilen bir başka husus da, sığınma sistemine erişimle ilgilidir. Her ne kadar Yönerge'de geçici koruma statüsünde bulunan kişilerin herhangi bir zamanda olağan sığınma sisteminden yararlanmak için başvuruda bulunabilecekleri hususu düzenlenmiş olsa da (mad. 17/1), bu başvurunun ne kadar süre içerisinde inceleneceğine ilişkin herhangi bir açıklık bulunmamaktadır. Başka bir deyişle, sığınma başvurusunun işleme alınmaması veya geçici koruma süresinin bitimine kadar bekletilebilmesi mümkün olabilmektedir. Ancak başvurunun geçici koruma sona erdikten sonra tamamlanması gerekmektedir (mad. 17/2). Bu hüküm tartışmalar sonucu, tavizlerle mutabık kalınmış bir hüküm olarak önümüzde durmaktadır. Komisyon önerisinde esasen sığınma prosedürüne erişimin en geç geçici korumanın sona ermesinden önce temin edilmesi gerektiğini ifade etmekte idi. Öte yandan Sığınma Çalışma Grubu'nda yer alan Fransa⁴ ve İspanya⁵ ise geçici korumadan yararlananların, üye devletlerin süreci bekletme imkânı olmaksızın her zaman sığınma başvurusunda bulunabilmeleri gerektiğini savunmuşlardır. Ancak

3 OJ 2001, C 343/87.

4 Sığınma Çalışma Grubu'ndaki Fransız delegenin beyanı, Konsey Belgesi 8510/00 ASILE 24, para. 2.

5 Konsey Belgesi 6128/01 ASILE 15, para. 22.

Almanya, Avusturya⁶, İsveç, Birleşik Krallık, İrlanda, Lüksemburg, İtalya, Hollanda ve Finlandiya, gibi pek çok ülkenin delegeleri sığınma başvurusu sürecinin askıya alınması imkânı yönünde karar almıştır.

Öte yandan üye devletler, bir sığınma başvurusunun değerlendirilmesi devam etmekte iken, geçici koruma statüsünden yararlanan bir kimsenin aynı zamanda sığınma arayan statüsünden yararlanamayacağını kararlaştırabilirler (mad. 19/1). Üye devletler ayrıca, geçici korumadan yararlanmaya hak kazanmış birine, yaptığı sığınma başvurusunun incelenmesi sonucunda eğer mülteci statüsü ya da başka uygun bir korunma tanınmamışsa, bu halde koruma süresinin kalanı için geçici koruma sağlanmasına ya da geçici koruma statüsünden yararlanmaya devam etmesine karar verebileceklerdir (mad. 19/2). Sığınmaya ilişkin başvuruların kabulü ve değerlendirilmesinde hangi usulün geçerli olacağı hususu da Yönerge'nin 18. maddesi ile düzenlenmiştir. Buna göre sığınma arayan kişiler için uygulanan kriter ve mekanizmalar bu usulde de geçerli olacaktır.

Türk Hukukunda Geçici Koruma ve Suriyeliler

Suriyeli Mültecilere Uygulanan Hukuki Rejim (Geçici Koruma)

Suriye Arap Cumhuriyeti'nde yaşanan karışıklıklar sonucu Türkiye'ye sığınan Suriyelilerin hukuki statülerinin ne olacağı hususu 2011 yılından itibaren tartışılmaya başlanmıştır. İlk girişlerin yaşandığı dönemde resmi açıklamalarda dahi “misafir” gibi hukuki olmayan ancak kavramsal olarak geçicilik ifade eden tanımlamalar yapıldığı görülmektedir.⁷ Bu tartışmalar devam ederken; İçişleri Bakanlığı tarafından hazırlanan “Türkiye’ye Toplu Sığınma Amacıyla Gelen Suriye Arap Cumhuriyeti Vatandaşlarının ve Suriye Arap Cumhuriyetinde İkamet Eden Vatansız Kişilerin Kabulüne ve Barındırılmasına İlişkin Yönerge” 30.03.2012 tarihinde yürürlüğe konulmuş ve İçişleri Bakanlığı'nın 95 sayılı Kurum İçi Genelgesi ile yasal girişi olan Suriyelilere 1 yıl ikametgâh imkânı tanınmıştır.⁸ Devam eden süreçte ise Türkiye'nin geçmişten beri karşılaştığı kitlesel akınlar karşısında aldığı tedbirler ve yaşanan tecrübeler yanında, ülkenin konumu ve özellikleri de göz önüne alınarak gerçekleştirilen çalışma süreci sonunda 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu 11 Nisan 2014 itibarıyla yürürlüğe girmiştir. Türkiye'nin Yabancılar ve İltica Hukuku alanında kanuni bir düzenlemeye sahip olmaması her zaman bir sorun teşkil etmekte iken yaşanan bu kitlesel akın da mevzuatın hazırlanması sürecini hızlandırmıştır. YUKK'nun 91. maddesinde Suriyelilerin hukuki statüsü “geçici

6 Konsey Belgesi 10209/00 ASILE 29, para. 2.

7 Başbakanlık Afet ve Acil Durum Yönetim Başkanlığı (AFAD) (201) tarafından hazırlanan çalışmanın başlığında, “Suriyeli Misafirlerimiz Kardeş Topraklarında” şeklinde misafirlerimiz ifadesi kullanılmaktadır.

8 Göç İdaresi Müdürlüğü uzmanı Erol Kaya ile yapılan söyleşi (17.04.2014).

koruma” olarak hüküm altına alınmış ve Türkiye’de bulunan Suriyeliler yasal bir statüye kavuşmuş bulunmaktadır.⁹ Öte yandan kitlesel bir akınla Türkiye’ye sığınan bu kişilerin ülkeye girişleri, kabul edilmeleri, Türkiye’den gönüllü olarak ülkelerine geri dönüşleri, yanında kitlesel hareketlere karşı alınacak tedbirlerin ve bu süreçte ulusal ve uluslararası kurum ve kuruluşlarla işbirliği ile koordinasyon gibi konuların Bakanlar Kurulu tarafından çıkarılacak bir yönetmelikle detaylarının hüküm altına alınması kararlaştırılmıştır. Esasen Suriyelilere barınma, sağlık, eğitim gibi temel haklar sağlanmasına yönelik çalışmalar Kanun yürürlüğe girmeden önceki dönemde de gerçekleştirilmiştir. Başka bir deyişle Türkiye, adı konmamış olsa da, uluslararası hukukta düzenlenen geçici koruma hükümlerine uygun bir biçimde; “açık sınır politikası ile ülkeye şartsız kabul”, “non-refoulement ilkesinin uygulanması” ve “sığınmacıların temel ihtiyaçların karşılanması” unsurlarını barındıran bir geçici koruma kapsamı belirlenmiş bulunmaktadır.

Öte yandan geçici koruma statüsünün şartlarının ve uygulama detaylarının belirlenmesi için YUKK’nun 91. maddesi uyarınca çıkarılması öngörülen Geçici Koruma Yönetmeliği de 22 Ekim 2014 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Ayrıca geçici korunanların iş piyasasına erişimlerine ilişkin “Geçici Koruma Sağlanan Yabancıların Çalışma İzinlerine Dair Yönetmelik”¹⁰ ve uygulama detaylarının belirlenmesi için hazırlanan “Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununun Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik”¹¹ bu süreçte hazırlanan temel yasal mevzuatı oluşturmaktadır. Bu düzenlemeler yanında geçici korumaya ilişkin bazı özel uygulamaları belirlemek üzere genelgeler de çıkarılmıştır. Başbakanlık Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı’nın (AFAD) genelgeleri buna örnek gösterilebilir.¹² Ayrıca özellikli alanlar olan eğitim ve sağlık hizmetlerinin düzenlenmesi için çıkarılmış genelgeler de bulunmaktadır. Bu genelgeler ilerleyen bölümde konu bağlantısı ile ele alınacaktır.

Geçici Koruma Yönetmeliği. 6458 sayılı YUKK’un 91’inci maddesi, geçici korumayı düzenlemekte ve ülkesini terk etmek zorunda kalmış, geri dönemeyen acil ve geçici koruma bulmak amacıyla kitlesel olarak Türkiye’ye sığınan yabancılara sağlanabilecek geçici korumayla ilgili tüm iş ve işlemlere ilişkin usul ve esasların Bakanlar Kurulu tarafından çıkarılacak yönetmelikle düzenleneceğini hükme bağlamaktadır. Bu amaçla

9 YUKK mad. 91: “(1) Ülkesinden ayrılmaya zorlanmış, ayrıldığı ülkeye geri dönemeyen, acil ve geçici koruma bulmak amacıyla kitlesel olarak sınırlarımıza gelen veya sınırlarımızı geçen yabancılara geçici koruma sağlanabilir. (2) “Bu kişilerin Türkiye’ye kabulü, Türkiye’de kalışı, hak ve yükümlülükleri, Türkiye’den çıkışlarında yapılacak işlemler, kitlesel hareketlere karşı alınacak tedbirlerle, ulusal ve uluslararası kurum ve kuruluşlar arasındaki işbirliği ve koordinasyon, merkez ve taşrada görev alacak kurum ve kuruluşların görev ve yetkilerinin belirlenmesi, Bakanlar Kurulu tarafından çıkarılacak yönetmelikle düzenlenir.”

10 11.01.2015 tarihli Yönetmelik 15.01.2016 tarih ve 29594 sayılı RG yayınlanarak yürürlüğe girmiştir.

11 “Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununun Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik” 17 Mart 2016 tarihli ve 29656 sayılı Yönetmelik.

12 “Geçici Koruma Altındaki Yabancılara İlişkin Hizmetlerin Yürütülmesi” genelgesi 18.12.2014 tarih ve 2014/4 ve 12.10.2015 tarih ve 2015/8 sayılı genelgeler.

hazırlanan¹³ Geçici Koruma Yönetmeliği de 22/10/2014 tarihli ve 29153 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiş ve bu yönetmelik ile geçici koruma kavramı ilk defa ulusal bir mevzuata dâhil edilmiş olmaktadır.

Yönetmelik kapsamında geçici koruma sağlanacak kişilerin kimler olduğu sorusuna geçici 1. maddede cevap verilmiş ve Suriye Arap Cumhuriyeti’nde meydana gelen olaylar sebebiyle Suriye Arap Cumhuriyeti’nden kitlesel veya bireysel olarak Türkiye’ye sığınan Suriye Arap Cumhuriyeti vatandaşlarına, vatansız kişilere ve mültecilere 28.04.2011 tarihinden itibaren geçici koruma statüsü sağlanacağı (uluslararası koruma başvurusunda bulunmuş olsalar dahi) hükme bağlanmıştır.¹⁴ Söz konusu tarihten önce uluslararası koruma talep eden kişilerin geçici koruma statüsüne alınmaları ise talep etmeleri halinde mümkün olacaktır (Geçici madde 1/2). Yine aynı tarihten itibaren ikamet izni almış olanlar ancak süresi uzatılmamış ya da iptal edilmiş olanlar ile vize süresi veya muafiyeti sonunda koruma talep edenler de geçici koruma kapsamına alınacaklardır. Benzer şekilde Yönetmeliğin kapsamını düzenleyen 7. maddede Yönetmeliğin; ülkesinden ayrılmaya zorlanmış, ayrıldığı ülkeye geri dönemeyen, acil ve geçici koruma bulmak amacıyla kitlesel olarak veya aynı dönemde bireysel olarak Türkiye’ye sığınan yabancılardan uluslararası koruma statüsü belirleme işlemi yapılamayanlara sağlanacak geçici korumanın usul ve esaslarını düzenlediği ifade edilmektedir. Geçici korumanın ilanından önce ülkeye giriş yapan kişilere geçici koruma uygulanamamakta; ayrıca geçici koruma statüsü altında bulunan kişiler de başka bir uluslararası koruma statüsünü doğrudan elde edememektedirler (mad. 7/2-3).

Geçici Koruma Kararı’nın alınması usulünü düzenleyen 9. maddeye göre geçici koruma kararı, Bakanlar Kurulu tarafından ve kararda koruma kapsamına alınacak kişilerin kimler olduğunun, kararın başlangıç tarihinin ve gerekli görülmesi halinde geçici koruma süresinin uzatılması veya sona ermesinin koşullarının; geçici korumanın tüm ülke genelinde mi yoksa sadece bir bölgede mi uygulanacağını belirleneceği; öte yandan YUKK’nun 105. maddesinde düzenlenen Göç Politikaları Kurulu’nun görev alanına giren hususların neler olduğunun ve 15. madde uyarınca ülkeye kabul işlemlerinin sınırlandırılması veya durdurulmasıyla ilgili hususlar yanında, varsa gerekli görülen diğer hususları içerecek şekilde hazırlanmalıdır. Geçici koruma ilanına ilişkin Bakanlar Kurulu kararı ilan edildikten sonra alınacak bireysel nitelikte kararlar ise Göç İdaresi Müdürlüğü tarafından alınacak ve süreç de müdürlükçe yürütülecektir (mad. 9/3).

13 Yönetmeliğe ışık tutan Geçici Koruma Yönergesi ise amacını geçici koruma sağlanacak kişilere ilişkin asgari standardı belirlemek, bu kişileri kabul etmenin getireceği sonuçları kabul etmek ve bunlara katlanmak konusunda üye devletler arasında sarf edilecek çabada denge sağlanmasına katkıda bulunan önlemler almak olarak belirlemiştir. Hedef ve kapsam değişikliği amaca da yansımıştır.

14 Esasen Yönetmelik hazırlık çalışmalarında Irak’tan gelen sığınmacıların da kapsama alınması tartışılmıştır ancak bu teklif kabul görmemiştir.

Geçici Koruma Statüsünün Sağladığı Haklar. Türk hukukunda Suriyelilere tanınacak hakların nasıl belirleneceği noktasında öncelikle genel anlamda yabancılara ilişkin muamelenin nasıl olması gerektiği sorusuna cevap bulunmalıdır. Türkiye Anayasası'nda devletin özellikleri arasında belirtilen “insan haklarına saygılı devlet” tanımlaması, *tüm eylem ve işlemler bakımından devletin yol haritasını oluşturmaktadır. Ayrıca Anayasa'nın “herkes” vurgusuyla başlayan bütün haklara ilişkin hükümleri aynen sığınmacılara da uygulanabilecektir.* Bu noktada yabancı-vatandaş ayrımı söz konusu değildir ve vatandaş için de yabancı için de bu hükümler uygulanmalıdır. *Öte yandan Anayasa'nın 16. maddesi de “Temel hak ve özgürlükler, yabancılar için, milletlerarası hukuka uygun olarak kanunla sınırlanabilir.”* demek suretiyle, devletin uluslararası teamül kuralları ve hukukun genel ilkelerine uygun davranması zorunluluğunu düzenlemektedir (Tarhanlı, 2004, s. 132).

Türkiye'de bulunan Suriyeli geçici korunanlara Türkiye tarafından sağlanacak imkânlar yukarıda belirtilen bu ilkeler ışığında AB Geçici Koruma Yönergesi'nde belirtilen haklar esas alınarak “Geçici Koruma Yönetmeliği”nin “Geçici Korunanlara Sağlanacak Hizmetler” başlıklı 6. bölümünde düzenlenmiştir. *Öncelikle sayılan bu hizmetler bakımından* devlete takdir hakkı tanınmış, başka bir deyişle bir zorunluluk öngörülmemiştir. Madde metninde “haklar” yerine sunulacak “hizmetler” ifadesinin kullanılması da, AB Yönergesi düzenlemesi ile uyumlu olmuştur. 26. madde metnine bakıldığında geçici korunanlara sağlanması öngörülen hizmetlerin sağlık, eğitim, iş piyasasına erişim, sosyal yardım ve hizmetler, tercümanlık ve benzeri şeklinde sayıldığı görülmektedir.¹⁵ Bu çalışmada Türkiye tarafından Suriyeli geçici korunanlara sağlanan imkânlardan geri gönderme yasağı ve sağlık hizmetlerine kısaca değinilecek ve eğitim hizmetlerinden de detaylı olarak bahsedilecektir.

Geçici Koruma Statüsü- Geri Gönderme Yasağı (Non- Refoulement) İlişkisi

İltica hukukunda sığınmacıların fiziken korunması için en temel ilkelerden birini geri göndermenin ve sınır dışı etmenin yasaklanması oluşturmaktadır. Uluslararası örf ve adet kuralı olarak kabul edilen bu yasaklar, sığınmacıların sağlık ve güvenliklerinin tehlikede olacağı ülkeye geri gönderilmelerini engellemek üzere getirilmiştir. “Geri gönderme yasağı” (*Non- Refoulement* ilkesi), 1951 Cenevre Sözleşmesi'nin 33. maddesinde mülteci olan yahut sığınma arayan kişilerin ırk, din, vatandaşlık, belli bir sosyal gruba aidiyet ve siyasi düşüncelerine bağlı olarak hayatlarının tehlike altında olduğu menşe ülkelerine doğrudan veya dolaylı olarak gönderilememelerini düzenlemektedir. Gönderilecek yer, kişinin uyrukluğunda bulunduğu ülke olabileceği gibi, ikametgâhının bulunduğu herhangi bir yer de olabilir (Wouters, 2009, s. 25).

¹⁵ “Bu Yönetmelik kapsamındaki yabancılara; sağlık, eğitim, iş piyasasına erişim, sosyal yardım ve hizmetler ile tercümanlık ve benzeri hizmetler sağlanabilir”

BMMYK El Kitabı'nda (UNHCR, 1992, para. 28) geri gönderme yasağının mülteciler dışında, korunma ihtiyacı bulunan herkes için uygulanması gerektiği, başka bir deyişle mülteci olma şartlarını taşımayan kişilerin de bu korumadan yararlanmaları gerektiği ifade edilmektedir (Lauterpacht & Bethlehem, 2003, s. 116'dan akt., Özkan, 2013, s. 158). *Geri göndermeme*, kişilerin işkence, kötü, insanlık dışı veya onur kırıcı muamele veya cezaya tabi olmalarını engellemek amacıyla getirilmiş bir norm olarak kabul edilmektedir; bu bağlamda geçici korunanlar bakımından da bu ilkenin uygulanması gerekmektedir. Kitleselel akın halinde geri gönderme yasağı konusu ise, geçici koruma statüsünün tanımlanması ve bu statüde bulunan kişilerin hangi imkânlardan yararlanabilecekleri hususları tartışılırken gündeme gelmektedir. Geri göndermeme ilkesinin kitleselel akın hallerinde nasıl uygulama alanı bulacağı konusunda farklı görüşler bulunmaktadır. Kitleselel akın halinde ciddi sayıda mültecinin bir ülkeye giriş yapması ve belirsiz bir süre boyunca ülkede bulunması pek çok sorunu da beraberinde getirmektedir. Bu noktada kitle akını halinde geri dönme ve sınır dışı yasağının uygulanıp uygulanmayacağı hususu sadece yasağın özellikleri bağlamında değil, bir ülkenin kabul kapasitesinin üzerinde sığınmacıya maruz kalması halinde kitleselel sınır dışı yasağından istisna yapıp yapılamayacağı bağlamında da doktrinde tartışılmıştır. Genel kabul gören görüşe göre, kitleselel bir akının kabulü, devlet üzerinde oluşturduğu yük ne denli ciddi olursa olsun, uluslararası hukuk bakımından da, insan hakları hukuku bakımından da, kitleselel akın durumu geri göndermeme ilkesinin bakımından bir istisna hali oluşturmamakta; ne ani kitle akını nedeniyle ne de kabul eden devletin kaynakları, ekonomisi yahut siyasi durumu nedeniyle meşru görülmemesi gerekmektedir (Goodwin- Gill & McAdam, 2007, s. 335). Ayrıca 1951 Cenevre Sözleşmesi'nin 33. maddesinde de bu maddenin kitle akını halinde uygulanmayacağına dair herhangi bir hüküm bulunmamaktadır. Türk iltica hukuku bakımından geri gönderme yasağının nasıl düzenlendiğine bakılacak olursa; YUKK madde 4 uyarınca hiç kimsenin işkenceye, insanlık dışı ya da onur kırıcı ceza veya muameleye tabi tutulacağı veya ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi fikirleri dolayısıyla hayatının veya hürriyetinin tehdit altında bulunacağı bir yere gönderilemeyeceği hüküm altına alınmış bulunmaktadır. Benzer şekilde geri gönderme yasağı, Geçici Koruma Yönetmeliği'nin 6. maddesinde aynı ifadelerle düzenlemiştir. Yönetmeliğin kapsamının kitleselel olarak ülkeye sığınanlar oluşturduğu göz önüne alındığında Türk hukuku bakımından kitleselel akın halinde geri gönderme yasağına ilişkin her hangi bir tartışma kalmadığı anlaşılmaktadır.

Sağlık Hizmetlerinden Faydalanma

1951 Cenevre Sözleşmesi, mültecilere sosyal yardım ve geçim konusunda devletlerin kendi vatandaşlarına uyguladıkları muamelenin aynısının uygulanmasını öngörmektedir (mad. 23). 29 Nisan 2004 tarihli Konsey Yönergesi (Council of the European Union, 2004) ise; üye ülkelerin mülteci veya ikincil koruma statüsünden yararlananlara

sağlık hizmetlerinden yararlanma imkânı sağlaması gerektiğini belirtirken, sağlık hizmetlerinin temel gereksinimler (core benefits) ile sınırlandırılabilceğini hükme bağlamıştır (mad. 7/1). Uluslararası literatürde bir insan hakkı olarak düzenlenmiş olan sağlık hakkı, Türkiye Anayasası madde 56'da sağlık hizmetleri olarak yer almakta ve madde 16'nın düzenlemesi uyarınca da, ihtiyaçlara göre yahut vatandaşlık temeline bağlı olarak sınırlandırılabilcek olan bir hakktır.

Yönetmelik bağlamında geçici korunanlara sağlanacak hizmetler, AB Geçici Koruma Yönergesi'nin sıralamasına benzer şekilde düzenlenmiş ve sağlanacak ilk hizmetin sağlık hizmeti olduğunu hükme bağlanmıştır. Yönetmeliğin 27. maddesi uyarınca, sağlık hizmetleri hem geçici barınma merkezlerinde hem de dışarıda Sağlık Bakanlığı'nın kontrolünde sağlanacaktır. Öte yandan (b) bendine göre temel ve acil sağlık hizmetleri ile bu kapsamdaki tedavi ve ilaçlardan hasta katılım payı alınmayacağı hükme bağlanmıştır. Bu kapsam dışında kalan sağlık hizmetleri ise AFAD tarafından karşılanacak ve Sosyal Güvenlik Kurumu tarafından genel sağlık sigortalıları için belirlenen bedeli aşamayacaktır. Ayrıca acil ve zorunlu haller dışında geçici korunanların özel sağlık kuruluşlarına doğrudan başvuramayacakları da aynı maddede hükme bağlanmıştır.

Geçici Koruma Yönetmeliği'nin "Hizmetler" başlıklı 26. maddesi, Suriyelilere sunulacak hizmetlerin koordinasyonu konusunda Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı'nı (AFAD) yetkilendirirken; 27. madde sağlık giderlerinin AFAD tarafından karşılanacağını belirtmektedir. Sağlık hizmetlerinin yürütülmesi usulüne ilişkin detaylar ise AFAD Yönetimi Başkanlığı tarafından 12.10.2015 tarihinde çıkarılan "Geçici Koruma Altındaki Yabancılar İlişkin Sağlık Hizmetlerinin Yürütülmesi" başlıklı genelgede (AFAD, 2015) düzenlenmiştir. Sağlık Bakanlığı, kitlesel sığınmacıların bulaşıcı hastalıklardan korunmaları için gerekli tedbirleri alma, toplu kullanım alanlarının ve sağlık hizmetlerinin verildiği birimlerin sağlığa uygunluğunu denetleme, geçici barınma merkezlerinin bulunduğu çevre koşullarının sağlık açısından elverişli hale getirilmesi gibi hususları sağlayacaktır (Genelge, mad. 1).

Bu noktada geçici korunanların kayıt altına alınmalarının sağlanması amacıyla teşvik edici bir hüküm getirilmiş ve GKY mad. 21 uyarınca kayıt işlemlerini tamamlamayan geçici korunanların bulaşıcı ve salgın hastalıklardan korunma ve acil sağlık hizmetleri dışındaki hizmetlerden faydalanamayacakları belirtilmiştir. Ayrıca geçici korunanların hareketliliğini kontrol etmek için bir hüküm daha getirilmiş ve geçici korunanların mad. 24'te düzenlendiği şekliyle kalmalarına izin verilen illerde sağlık hizmetleri alabilecekleri hükme bağlanmıştır (Genelge mad. 2). Sayılan bu hizmetleri koordineli biçimde yürütmek amacıyla Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nün kayıt sistemi ile Merkezi Nüfus İdaresi Sistemi (MERNİS) ve Eczane Provizyon Sistemi'nin (MEDUSA) eşgüdümlü hale getirilmesi de genelgede belirtilmiştir (Genelge mad. 3). Ayrıca YUKK'un 135. maddesinin 5. fıkrası ve Sosyal

Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nda¹⁶ değişiklik yaparak uluslararası koruma başvuru sahibi veya statüsü sahibi olanlar ve vatansız kişileri sigortadan yararlananlar kapsamına dâhil etmiştir. Sağlanacak sağlık hizmetinin suiistimal edilmesini önlemek amacıyla da bir dizi önlemler ele alınmıştır. Özellikle Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığı tarafından genel sağlık sigortalıları için karşılanan sağlık hizmetleri dışında sağlık hizmeti sunulmaması ve geçici korunanlara sunulan sağlık hizmeti bedelinin de Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığı tarafından genel sağlık sigortalıları için belirlenmiş olan bedelleri geçemeyeceği hüküm altına alınmıştır. Ayrıca geçici korunanlar aşilar dışında bedelsiz sunulan hizmetlerden de yararlanamayacaklardır (Genelge mad. 4-5). Geçici barınma merkezlerinde de geçici sağlık hizmet birimleri kurulması kararlaştırılmış ve bu merkezlerin usul ve esaslarının da Sağlık Bakanlığı tarafından belirleneceği hükme bağlanmıştır (Genelge mad. 6). Ayrıca geçici korunanlara sağlanacak tüm bu sağlık hizmetleri AFAD tarafından Sağlık Bakanlığı'na aktarılacak afet ve acil durum faaliyetleri ödeneğinden karşılanacaktır (Genelge mad. 7). Genelge'nin 13. maddesinde de yalnız ülkemize yaralı olarak organ ve uzuv kaybı ile gelmiş kişilerden asgari düzeyde basit ve mekanik protez gibi giderlerin karşılanabileceği belirtilmiştir ve elektronik yazılımlı, yüksek maliyetli cihazlarla yapılan tedaviler ise yine kapsam dışında tutulmuştur.

Son olarak, 15. maddede hizmetlerin etkili biçimde yürütülebilmesi ve maliyetlerin doğru tespit edilerek geleceğe ilişkin olarak mali kaynakların verimli şekilde yönetilebilmesi amacıyla sınırdan giriş yapan yaralı sayısı, hastaneye sevk edilen kişilerin sayısı, geçici barınma merkezlerinin içinde ve dışında faaliyet gösteren polikliniklerin sayısı, hastaneden yatan kişi sayısı, doğum sayısı, personele ilişkin bilgiler gibi verilerin rutin biçimde AFAD ile paylaşılması öngörülmüştür.

Eğitim Hizmetleri. Eğitim ve öğretim özgürlüğü pek çok uluslararası belgede güvence altına alınmış bir hak. 1951 Cenevre Sözleşmesi'ne göre üye devletlerin özellikle eğitim çağındaki mülteci çocuklara kendi vatandaşlarına uyguladıkları usule paralel bir usulde temel eğitim sağlamaları hüküm altına alınmıştır (mad. 22). Benzer şekilde 29 Nisan 2004 tarihli Konsey Yönergesi de, üye devletlerin okul çağındaki mültecilere kendi vatandaşlarına tanıdıkları şekliyle eğitime tam katılma imkânı sağlamalarını öngörmektedir (mad. 10/b).

Türkiye Anayasası madde 27 uyarınca da, "Herkes, bilim ve sanatı serbestçe öğrenme ve öğretme, açıklama, yayma ve bu alanlarda her türlü araştırma hakkına sahiptir." denilmek suretiyle eğitim hakkı tanınmış; ayrıca 42. maddede de kimsenin eğitim ve öğrenim hakkından yoksun bırakılamayacağı hükme bağlanmıştır. Öte yandan, ilköğretim, kız ve erkek bütün vatandaşlar için zorunludur denilmek suretiyle vatandaşlar için zorunlu hale getirilmiş iken; yabancılar bakımından bu nitelikte bir düzenleme öngörülmemiştir. Yabancıların eğitim hakkına ilişkin yasal

16 31/5/2006 tarihli ve 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu.

temeli “Türkiye’de Öğrenim Gören Yabancı Uyruklu Öğrencilere İlişkin Kanun” oluşturmaktadır.¹⁷Suriyeli geçici korunanlara tanınacak eğitim imkânları ise; Geçici Koruma Yönetmeliği’nin 28. maddesinde düzenlenmiştir. Geçici korunanların eğitim faaliyetleri barınma merkezlerinde ve merkez dışında Milli Eğitim Bakanlığı tarafından yürütülecektir. Bu kapsamda 54-66 ay arası öncelikli olmak üzere çocuklara okul öncesi eğitim hizmeti verilebilecek (mad.28/a), ilköğretim ve orta öğretim yaşındaki çocuklara eğitim faaliyeti verilebilecek (mad. 28/b), ayrıca her yaş grubuna yönelik olarak dil eğitimi, meslek edindirme, beceri ve hobi kurslarının isteğe bağlı olarak düzenlenebilecektir (mad. 28/c).

Ön lisans ve üzeri eğitimler ile ilgili usul ve esaslar, Yükseköğretim Kurulu (YÖK) Başkanlığı tarafından belirlenecektir (mad. 28/2). Türkiye’de bulunan Suriyelilerin yarısından fazlası 18 yaş altındaki çocuk ve gençlerdir. Suriyeli çocukların okullaşması konusunda, Türkçe dilinin bilinmemesi nedeniyle sorunlar yaşanmaktadır. Geçici koruma kimlik belgesi düzenlenmiş olan Suriyeli çocuklar, MEB’in 21 sayılı genelgesi uyarınca ilk ve orta öğretime kayıt yaptırabilmektedirler. 400 bin okul çağında çocuk vardır ve bunlardan 70 bini Türk okullarında Türkçe eğitim görmektedirler (Okur, 2015).

Geçici korunanlar bakımından okullaşma genel anlamda bakıldığında düşük düzeyde kalmıştır.¹⁸ Milli Eğitim Bakanlığı tarafından 30.07.2015 tarihli brifinge¹⁹ ait bilgi notundan elde edilen bilgilere göre, Bakanlık geçici koruma altında bulunan Suriyelilerin eğitimlerini geliştirmek amacıyla yaygın eğitim faaliyetleri de düzenlenmektedir. Bu kapsamda ilk olarak İl Millî Eğitim Müdürlüklerince 2011 yılında sınır illerde misafir konumunda olan Suriye Arap Cumhuriyeti vatandaşlarının eğitim ihtiyaçlarını karşılamak üzere gerekli çalışmalar bölgesel olarak başlatılmıştır. Bu çalışmalar yetişkinlere yönelik olarak Halk Eğitimi marifetiyle çadırlarda, konteynerlerde ve okullarda sürdürülmektedir. Bu kapsamda Hatay ilinde oluşturulan geçici barınma merkezlerinin tamamında İl Millî Eğitim Müdürlüğü halk eğitimi merkezleri aracılığı ile başta Türkçe dil kursları olmak üzere birçok alanda kurslar açılmış ve her yaş grubundan Suriyeli misafirin bu kurslara katılımı sağlanmıştır. Hatay ilindeki eğitim öncelikle Türkçe müfredat üzerinden, çocuklara Türkçe öğretecek Arapça bilen öğretmenler görevlendirilerek başlatılmış ve buna ek olarak boş zamanlarında Suriyeli öğretmenlerin kendi müfredatlarında, öğrencilerin eğitimlerine kaldıkları yerden devam etmelerine izin verilmiş; bu sistem 2011-2012 öğretim yılında bu şekilde Bakanlık yetkililerinin zaman zaman sahada yerinde incelemeleri ile devam etmiştir.

17 14.10.1983 tarih ve 2922 sayılı kanun, RG 19.10.1983- 18196.

18 Suriyeli geçici korunanlar bakımından okullaşma düzeyi %15-20 oranındadır (Erdoğan, 2014, s. 15).

19 MEB Eğitim Dairesi Müdürlüğü’nden yetkili ile gerçekleştirilen kişisel görüşme ile elde edilmiştir.

Ancak Bakanlık Bilgi Notu'nda belirtildiği üzere; 2012 yılının son döneminde ülkemize yönelik akının artarak devam etmesi ve daha yüksek kapasiteli geçici barınma merkezlerinin oluşturulmasının ardından Bakanlık eğitim öğretim faaliyetlerini koordine edecek personel görevlendirmelerini yapmış, eğitim öğretim dairelerinden sorumlu Müsteşar Yardımcısı görevlendirilmiş ve AFAD ile koordineli olarak eğitim ortamları oluşturulmuştur.

2012 Kasım ayında, Adıyaman, Hatay, Gaziantep, Kahramanmaraş ve Şanlıurfa illerinde yürütülen faaliyet ile ilgili yerinde incelemeler yapan eğitim müsteşarlığı heyeti süreç yönetiminde kademeli olarak politika değişikliği kararı almış ve öncelikle Türkçe öğretilmesi ve Türkçe müfredat uygulanması yerine, ülkelerinde yarım bırakmak zorunda kaldıkları eğitimlerine kaldıkları yerden devam etmelerini, bu sayede kısa bir süre içerisinde geri dönülebilmesi durumunda sene kaybı yaşanmasının önüne geçilmesinin hedeflendiği ve bu kapsamda Suriyeli öğretmenlerin yürütülen eğitim öğretim faaliyetlerine gönüllü olarak destek olabilmelerinin sağlandığı ifade edilmektedir.

2012-2013 yılları arasında şehir merkezlerine yönelik yaşanan yoğun akın sonucu, İstanbul başta olmak üzere büyük-şehirlerdeki Suriyeli sayısının artması sağlanan hizmetlerde sıkıntılara neden olmuş ve belediyeler ile sivil toplum kuruluşları desteği ile şehir merkezlerinde Suriyelilere yönelik eğitim hizmetleri sunulan merkezler oluşturulmaya başlanmıştır. Bu bağlamda Bakanlık, Eylül 2013'te konu ile ilgili yürütülen çalışmalarda yol gösterici ve uygulamalarda birlikteliği sağlayıcı bir düzenleyici yazıyı 81 il valiliğine göndermiştir.

Suriyelilere yönelik yürütülen faaliyetlerde Bakanlık işbirliği içinde olduğu Başbakanlık AFAD, UNICEF ve UNHCR'ın katılımı ile bir çalışma grubu oluşturulmuştur ve rutin istişare ve değerlendirmeler ilgili birimlerle paylaşılmıştır. Böylece 2013-2014 öğretim yılında geçici barınma merkezlerinde yürütülen faaliyetlerin büyük oranda düzenli hale geldiği Bakanlıkça ifade edilmektedir. Bu süreçte yayınlanan Geçici Koruma Yönetmeliği ile Suriye vatandaşlarının statüsü belli olmuş ve buna bağlı olarak uygulamaların yasal bir zemine oturtulması amacıyla 2014 Eylül ayında "Yabancılara Yönelik Eğitim Öğretim Hizmetleri" konulu 2014/21 sayılı genelge yayımlanmıştır. Bu bağlamda [Milli Eğitim Bakanlığı Temel Eğitim Genel Müdürlüğü \(2014\)](#) tarafından yayınlanan "Yabancılara Yönelik Eğitim-Öğretim Hizmetleri" genelgesinde detaylar düzenlenmiştir. Bu Genelge'nin 2. maddesine göre Bakanlık Müsteşarı kontrolünde bir Bakanlık Komisyonu kurulacaktır. Komisyon, kitlesel olarak ülkeye sığınanların eğitim-öğretim ihtiyaçlarına ilişkin raporlar hazırlamak, bu alanda faaliyet gösteren diğer kamu kurum ve kuruluşları, sivil toplum kuruluşları ve/veya uluslararası kuruluşlar ile koordinasyonu sağlamakla görevlendirilmiştir. Öte yandan İl Milli Eğitim Müdürlükleri bünyesinde yabancılara yönelik eğitim-

öğretim faaliyetleri için bir komisyon kurulması ve söz konusu ilde bulunan yabancılardan, eğitim-öğretim konusunda deneyimli olanlar arasından komisyon tarafından belirlenecek temsilcilerin, gerek görüldüğünde komisyona davet edilmesi imkânı düzenlenmiştir. Aynı maddede geçici barınma merkezlerinde geçici eğitim merkezleri oluşturulması yanında eğitim-öğretim faaliyetine gönüllü olarak destek olmak isteyen yabancılara, eğitim koordinatörü denetiminde bu imkânın sağlanması da hüküm altına alınmıştır. Bakanlık yetkililerinin beyanlarına göre; Suriyelilerin geçici koruma altına alınması ve Bakanlığın konu ile ilgili mevzuat güncellemesi yaparak kayıt kabullerin önündeki engelleri kaldırması sayesinde 2014-2015 öğretim yılında okullaşma oranlarında çok büyük bir artış sağlanmıştır. Geçici barınma merkezleri dışında da sadece Suriyelilere yönelik faaliyet gösterecek eğitim ortamları “geçici eğitim merkezleri” olarak tanımlanarak açılmaya başlandığı, 2015 Haziran ayı itibarıyla geçici barınma merkezlerinde ve şehir merkezlerinde yaklaşık 270 geçici barınma merkezi oluşturulduğu ve bu merkezlere yaklaşık 190.000 Suriyeli öğrencinin devam etmesinin sağlandığı ve ayrıca 2015 yılı Haziran ayı itibarıyla yaklaşık 40.000 Suriyeli öğrenci Bakanlığa bağlı eğitim kurumlarında eğitimlerine devam ettikleri belirtilmektedir.

Ayrıca BMMYK Türkiye Ofisi ile MEB arasında IPA kapsamında doğrudan sözleşme yöntemi ile yaklaşık 10 milyon Avro bütçeli bir geliştirildiği ve projenin ana hedefinin Türk eğitim sistemine uyumu desteklemek ve yetişkinlere yönelik kursların arttırılması olduğu da bilgi notunda belirtilmiştir.

Sonuç ve Öneriler

Geçici koruma, acil kitlesel akın durumlarına çözüm üretmek için oldukça etkili bir yoldur. Bu yöntem devletlerin iç savaştan yahut ülkelerindeki karışık sosyopolitik ortamdan kaçan kişiler gibi 1951 Cenevre Sözleşmesi'nde yer alan mülteci statüsünün aradığı şartları karşılamayan ancak korunmaya ihtiyaç duyan kişilere de koruma sağlamalarına imkân vermekte ve bu boşluğu doldurmaktadır. Ayrıca kitlesel akına neden olan krizin boyutu ve süresi anlaşıldıktan sonra daha kalıcı çözümler sunulması için de fırsat tanımaktadır.

Geçici korumanın bir başka avantajı da, kitlesel bir akına cevabın global ölçekten çok bölgesel seviyede verilmesinin daha etkili olmasıdır. Bölgesel seviyede sorunların tespit edilmesi ve yeknesak bir uygulamanın sağlanması da bu yöntemle daha kolay olmaktadır. Sığınmacılarla kabul ülkesinin aynı bölgede olmasının, sığınmacıların bu ülkelerle var olan aile ilişkileri- dil- kültür gibi ortak özelliklerinden de faydalanılarak kişilerin kabul ülkesiyle bütünleşmesini daha çok kolaylaştırabileceği gibi, sığınma hakkı tanıyan ülkenin üstleneceği toplumsal yardım giderlerinin azalmasına dayarım edebilecektir. Ancak bu noktada geçici korumanın kendi başına bir çözüm olmadığını

sadece gönüllü geri dönüş, 3. ülkeye yerleştirme, entegrasyon ve vatandaşlık gibi nihai bir çözüme giden yolda fonksiyonel bir adım olduğunu mutlaka göz önünde bulundurmak gerekmektedir.

Türkiye bakımından konuyu irdelediğimizde de, Suriye’de yaşanan çatışmalar nedeniyle ülkelerini terk etmek zorunda kalan ve Türkiye’ye sığınan Suriyelilere yasal düzenlemelerle birlikte “geçici koruma statüsü” tanınmış ve temel hizmetlerden faydalanmaları sağlanmıştır. Ancak çalışma boyunca da ifade edildiği üzere geçici korumada hedef, çatışma veya kargaşanın devam ettiği sürece koruma sağlamak ve menşe ülkede istikrar ve güvenlik sağlandığında da kişilerin geri dönüşlerine yardımcı olmaktır. Mevcut durum açısından konu ele alındığında ise, ilk kabullerin gerçekleştiği 2011 yılında savaşın kısa süreceği ve “misafir” olarak adlandırılan Suriyelilerin savaş sonrası ülkelerine geri dönecekleri üzerine bir strateji geliştirilmiştir. Rejime bağlı silahlı birliklerle muhalifler arasında yaşanan çatışmalar bir yandan sürerken, etnik ve dini inanç grupları arasında yaşanan çatışmalarla birlikte, ülkede savaşın yakın gelecekte sona ereceği söylemek mümkün değildir. Öte yandan savaş Suriye’yi yerle bir etmiş ve yaşanamaz hale getirmiştir. Suriyelilerin savaş bitse dahi görülür bir iyileşme yaşanmadan ülkelerine dönmek istemeleri de olası değildir. Kosova krizi gibi yaşanan tecrübeler de kişilerin kabul ülkesinde kalış süreleri arttıkça kalış eğilimlerinin de arttığını göstermektedir. Esasen bu durum insan fitratının da bir gereğidir. Savaştan kaçan ve travma yaşayan kişilerin yeni bir ülkeye yerleşerek yeni bir hayat kurmaları sonrası tekrar sıkıntı yaşadıkları ülkeye dönmeleri zaman geçtikçe zorlaşmaktadır. Bosna Hersek’ten kaçan kişilerin çoğunluğu ilk dönemlerde çatışma bittikten sonra evlerine dönmek istediklerini ifade etmişler ve bu bağlamda ihtiyaçları sadece geçici bir süre için barınacak yer ve yiyecek, sağlık gibi temel hizmetler olarak düşünülmüş, ancak zaman ilerledikçe kişilerin ya geri dönüş istekleri azalmış ya da ülkelerindeki durumun düzeliş de geri dönebileceklerine inançlarının kalmadığını ifade etmişlerdir²⁰ (Thorburn, 1995, s. 471). Böylece sağlanması gereken imkânlar da uzun vadeli bir stratejiyi gerektirmiştir.

Benzer bir durum Türkiye’deki Suriyeliler için de geçerlidir. AFAD tarafından 2013 yılında yapılan “Türkiye’deki Suriyeli Sığınmacılar 2013 Saha Araştırmasında kamplarda yaşayan Suriyelilerin yüzde 56’sı ve kamp dışında yaşayan Suriyelilerin yüzde 63’ü, ülkelerindeki çatışmalar bittiğinde geri dönmek istediklerini belirtmişlerdir. Hacettepe Üniversitesi Göç Araştırmaları Merkezi (HUGO) tarafından 2015 tarihli bir araştırmada dahi savaş bitince ülkelere geri dönmek isteyen kişilerin oranı %50’nin olarak belirlenmiştir. Ancak bu oran her geçen gün düşmekte, Türkiye’deki Suriyeliler zaman geçtikçe Türkiye’de sürekli olarak kalmayı tercih etmektedirler. Ancak statülerindeki belirsizlik onların hayata

20 İngiliz İçişleri Bakanlığı, Alman Adalet Bakanlığı ve Slovenya Göç ve Mülteciler Ofisi ile gerçekleştirilen mülakatlar.

devam etmelerine de imkân vermemektedir. Artık geçicilik üzerine değil, bu kişilerin büyük bir oranda kalıcı olacağı bilgisi üzerine bir strateji geliştirilmesi gerekmektedir.

Sadece geçici korumanın devam ettiği süre zarfında değil, geçici korumanın sona ermesinden itibaren de en önemli olacak husus kuşkusuz eğitimidir. Geçici koruma sonrası Suriyelilerin Türkiye'ye entegrasyonu söz konusu olduğunda Türkçeyi öğrenmiş ve eğitim sistemine dâhil edilmiş olmaları pek çok sorunu baştan önleyecektir. Bunun yanında Suriye'deki iç savaşın ortadan kalkması ve geçici korunanların ülkelerine geri dönmeleri ihtimalinde de eğitilmiş kişiler olarak ülkelerinin yeniden gelişimine katkıda bulunmaları çok büyük önem arz etmektedir.

Ancak bunu gerçekleştirmek maalesef çok da kolay değildir. Her şeyden önce dil farklılığı, eğitimin yaygınlaştırılması önünde çok ciddi bir engel teşkil etmektedir. Dil öğrenmeden entegrasyon mümkün değildir. Bu bağlamda sadece devlet kurumlarının değil, sivil toplum kuruluşlarının da, başta çoğunluğu oluşturan 0-18 yaş arası Suriyeliler olmak üzere, tüm geçici korunanlara Türkçe öğretilmesi konusunda çalışma yapmaları gerekmektedir. Sadece yurt içi faaliyet gösteren sivil toplum kuruluşlarının değil, uluslararası kuruluşların da desteğinin sağlanması için kampanyalar yürütülmelidir.

Ayrıca yine genç Suriyeli nüfusun örgün öğretime katılmasının da sağlanması için birlikte hareket edilmesi ve gönüllü kişilerin sürece dâhil edilmesi gerekmektedir. Bu noktada üniversitelerin Arap Dili ve Edebiyatı ve İlahiyat Fakülteleri hem Türkçe eğitimi hem de örgün eğitim konusunda projeler ve pilot uygulamalar geliştirmelidir. Öğrencilerin Arapça seviyelerine göre Suriyeli çocuklarla birebir çalışmalarını bir nevi staj yapmaları şeklinde pilot uygulamalar başlatılabilir.

Türkiye tarafından Suriyeli geçici korunanlara sağlanan hizmetler hem uluslararası hukuk metinlerine hem de gelişmiş toplum standartlarına uygun bir düzeyde sağlanmaktadır. Bundan sonra atılacak adımların Suriyelilerin büyük oranda kalıcı olacakları kabulü esas alınarak atılması gerekmektedir. Yarısından fazlasını 18 yaş altı genç nüfusun oluşturduğu bir kitlenin öncelikle yaşadıkları savaş travmasını atlatmak ve hayata devam etmek için hedefe ihtiyacı vardır. Gençler bakımından bunun yolu eğitime ve hayata dâhil olmaktan geçmektedir. Eğitime dâhil edilmeyen, sokaklara veya çalışma hayatına atılan çocuklar çok geçmeden toplumun karşısına kriminalize olmuş olarak çok daha ciddi sorunlarla çıkacaktır. Maddi kayıpların telafisi yapılabilir ancak kayıp nesiller telafi edilemezler.

Temporary Protection Status and an Evaluation of Services Provided to Syrians in Turkey

Esra Yılmaz Eren^a

Abstract

The status of *temporary protection* is provided to Syrians in Turkey, who number over 3 million, in accordance with the Law on Foreigners and International Protection. This study examines temporary protection status legally and discusses the specifications of the status comparatively through the EU Directive on Temporary Protection. The last section addresses services that the Directive of Temporary Protection provides to the temporarily protected Syrians in Turkey; in that respect, opinions and recommendations are presented in light of the observations acquired from the EU application.

Keywords

Syrians • Temporary protection • EU Directive on temporary protection • Directive of temporary protection

a (✉) Esra Yılmaz Eren, Faculty of Law, Türkisch-Deutsche Universität, Şahinkaya Cad. No: 86 Beykoz İstanbul 34820 Turkey. Also a PhD candidate at the Istanbul University Social Science Institute PhD Program in Public Law. Email: eren@tau.edu.tr

Received: June 3, 2016

Revision received: June 25, 2016

Accepted: July 7, 2016

OnlineFirst: August 18, 2016

Copyright © 2016 • The International Refugee Rights Association • <http://mejrs.com/en>

ISSN 2149-4398 • eISSN 2458-8962

DOI 10.12738/mejrs.2016.1.2.0004 • Summer 2016 • 1(2) • 132-139

Temporary protection status is a type of protection provided to foreigners who have been forced to leave their country for reasons like war, civil conflicts, or natural disasters and who seek refuge in a country en masse for the purpose of finding protection of an emergency and temporary nature. Because of the great number of people who seek refuge in a country using this status, individual assessments cannot be made; not implementing normal asylum procedures aims to place those urgently facing a problem in a secure environment and guarantees basic human rights on the principle of not being sent back in the first place.

The conceptualization of temporary protection and its basis on legal grounds occurred after the clashes experienced in former Yugoslavia and Kosovo in the 1990s. Temporary protection¹ used as a complimentary opportunity for protecting refugees was organized through the EU Directive on temporary protection,² the first binding text in this field. The purpose of the directive is to determine the required minimum standards for providing displaced people coming en masse from third countries who cannot return to their homeland; it was determined as the stabilizing efforts shown by member states who accept displaced persons (Art. 1). Thus in light of the EU application, a solution is found for emergencies and a limited time for people who have been forced to leave their countries en masse because of systematic or widespread violations of human rights, armed conflict, or widespread violence but who do not have a reason such as seeking long-term asylum in another country in the first place (Goodwin-Gill & McAdam, 2007, p. 340).

Conditions must be met, such as those able to be evaluated as an opportunity beyond the ordinary law and asylum system, that prevent a person from being granted refugee status, the existence in particular of a mass influx in order to implement temporary protection status for those whose opportunity to apply for ordinary asylum has gone in some cases, a government that accepts people but remains inadequate at sustaining a community of people in this nature, or a state of individual methods that does not work for applying regular asylum procedures. Ensuring criteria is sought by not evaluating a great number of people seeking refuge as a mass influx in every situation in the form of: a) a significant number of people arrive at an international border together, b) arrival happens in a quick period of time, c) the accepting country has insufficient capacity to host this number of people, and d) this number of asylum seekers is unable to provide responses through the individual asylum procedure.

---

1 United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR): Guidelines on Temporary Protection (2014, para. 3).

2 Council Directive 2001/55/EC of July 20, 2001 on minimum standards for giving temporary protection in the event of a mass influx of displaced persons and on measures promoting a balance of efforts between member states in receiving such persons and bearing the consequences thereof.

Member States Obligations toward Temporary Protection in the Context of the EU Directive on Temporary Protection

The Directive on temporary protection organizes the state-provided facilities under the heading of “Member States’ Obligations toward People Benefitting from Temporary Protection.” In the Directive, the facilities that will be provided to those with temporary protection are composed of regulations related to providing residence permits during the temporary protection period, issuing visas, information, readmission, protecting registration and data, housing and accommodation opportunities, social assistance, health assistance, education, family reunification, and unaccompanied children. It is necessary to indicate at this point that obligations located in Section 3 of the Directive set the minimum standards in terms of member states.

Temporary Protection and Syrians in Turkish Law

What will become of the legal status of Syrians who have taken refuge in Turkey as a result of the turmoil experienced in the Syrian Arab Republic has been discussed since 2011. Syrians in Turkey who were provisioned through “temporary protection” in Article 91 of the Foreigners and International Protection Act that came into force on April 11, 2014 gained legal status.³ Topics like coordination with those people seeking refuge entering and being accepted into Turkey en masse and those returning voluntarily from Turkey to their countries, alongside the collaboration of measures that will be taken against these mass movements with national and international institutions and organizations during this process, were regulated by the Directive of Temporary Protection that entered into effect on October 22, 2014.⁴

In the scope of this directive, which included this concept of temporary protection for the first time in national legislation, temporary protection status has been provided since April 28, 2011 to stateless peoples and refugees, and to citizens of the Syrian Arab Republic who took refuge in Turkey individually or en masse from the Syrian Arab Republic as a result of the events that occurred there.⁵

---

3 YUKK Art. 91: “(1) Foreigners who have been forced to leave their country, who are unable to return to the country they left, who come to our borders en masse with the intention of finding emergency temporary protection, or who passed into our borders can be provided temporary protection. (2) Transactions that will be performed when these people leave from Turkey, their acceptance into Turkey, and their stay, rights, and obligations in Turkey are organized through the measures to be taken against mass movements, through the coordination and cooperation among national and international institutions and organizations, and through the regulation that is determined by the duties and powers of the institutions and organizations who will take the task in the center and countryside and will be issued by the Council of Ministers.”

4 The Temporary Protection Directive became effective on October 13, 2014, and Regulation No. 2014/6883 on October 22, 2014 by being published in the Official Gazette No. 29153.

5 In fact, preparatory studies of the Regulation discussed covering asylum seekers from Iraq, but this offer was not adopted.

The opportunities that were provided by Turkey to those Syrians temporarily protected in Turkey were organized in Chapter 6, “Services That Will Provide Temporary Protection,” of the Directive of Temporary Protection. With respect to Article 26 of the Directive, services envisaged to provide temporary protection were seen as health, education, access to the job market, translations with social assistance and services, and similar considerations.⁶

Educational opportunities that would be given to Syrians under temporary protection are regulated in Article 28 of the Directive of Temporary Protection. Under this directive, educational activities for the temporarily protected within and outside of the sheltering centers are to be conducted by the Ministry of Education (MoNE). In this context, Article 28a stipulates that children between 54-66 months old can be given pre-school education services; Article 28b, that children of primary and middle school ages can be given educational activities; and Article 28c, that language education, vocational training, and skills and hobby courses can also be organized upon request for all age groups. Additionally, principles and procedures related to associate degree programs and higher education are to be determined by the Presidency of the Higher Education Council (YÖK; Art. 28/2). More than half of Syrians in Turkey are children and youths under 18. Some problems have been experienced on the topic of schooling Syrian children because of not knowing the Turkish language. Pursuant to MoNE’s Circular No. 21, Syrian children who have arranged temporary protection identification can enroll in primary and secondary education. There are 400,000 school-aged children, and 70,000 of them see an education in Turkish (Okur, 2015).

In terms of the temporarily protected, enrollment in a general sense has remained low.⁷ The language difference is of course the most important reason for this. The Prime Ministry of Disaster and Emergency Management Presidency (AFAD) has formed a research group with the involvement of the United Nations International Children’s Emergency Fund (UNICEF) and UNHCR on activities performed for Syrians, and routine consultations and assessments are shared with relevant departments. Meanwhile, the Directive of Temporary Protection has made the status of Syrian citizens clear, and as a consequence, Circular No. 2014/21, “Education Services for Foreigners,” was released in September 2014 for the purpose of placing applications on legal ground. In this regard, details are spelled out in the “Education Services for Foreigners” Circular, issued by the MoNE’s General Directorate of Basic Education (Milli Eğitim Bakanlığı Temel Eğitim Müdürlüğü, 2014). In accordance with Article 2 of this Circular, it was decided to establish a Ministerial Commission in control of the

6 “Under the scope of this Regulation, foreigners are to be provided with health, education, access to the labor market, translations with social assistance and services, and similar services.”

7 In terms of Syrians temporarily protected, enrollment levels are at 15-20% (see Erdoğan, 2014, p. 15).

Undersecretary of the Ministry; alongside the creation of temporary learning centers in temporary shelter centers, foreigners who want to support educational activities on a voluntary basis are ensured this opportunity's provision under the inspection of the training coordinator. According to statements from the Ministry officials, by having Syrians taken under temporary protection and the Ministry's legislation related to the subject updated, enrollment saw a great increase for the 2014-2015 academic year, thanks to the removal of obstacles from enrollment admissions. It was stated that educational environments showing activities only for Syrians outside of temporary shelter centers have begun opening as *temporary learning centers*; as of June 2015, about 270 temporary shelter centers were created in city centers, and these center are said to provide nearly 190,000 Syrian students the opportunity to continue schooling there, in addition to the 40,000 Syrian students who have continued their education in MoNE-affiliated institutions. As of today, this number has reached 450,000 ([Milli Eğitim Bakanlığı, 2016](#)).

Result and Recommendations

Temporary protection is an effective way of addressing situations of urgent mass influxes. This method fills the gap and provides protection only to people who, needing it, meet the state requirements for seeking refugee status, located in the 1951 Geneva Convention, such as peoples fleeing from civil war or complicated socio-political environments. Also, after the size and duration of a crisis that causes a mass influx is understood, it recognizes the opportunity for more permanent solutions to be offered.

During this time it is not just continuing temporary protection; from the beginning to the end of the temporary protection, the issue that will be most important is education. When the topic is Syrians integration to Turkey after the temporary protection, learning Turkish and including it in the education system will prevent the start of many problems. Alongside this, in the event of the end of Syria's civil war and the temporarily protected returning to their countries, contributing to the redevelopment of countries by having people educated is of great importance.

Unfortunately, however, this is not so easy to have happen. Before everything else, the language difference stands as a very serious obstacle in front of the dissemination of education. It is not possible to integrate without learning the language. In this regard, not just government agencies but also non-governmental organizations need to do research on the topic of teaching Turkish to all of the temporarily protected, including Syrians in the 0-18 age group who make up the majority. Non-governmental organizations should not just show domestic activities but should conduct campaigns to ensure the support of international organizations.

Additionally, the young Syrian population again needs to act together to ensure their participation in formal education, which should include volunteers in the process. On this point, universities' Arabic Language, Literature, and Theology Departments should develop pilot implementation studies on the topics of both Turkish education and formal education. Pilot implementations can be started in the form of one-on-one studies with Syrian children in accordance with the students' level of Arabic.

The services that Turkey provides to temporarily protected Syrians are at levels appropriate to both international legal texts as well as the standards of sophisticated societies. After this, the steps that are to be taken must be taken on the basis of accepting that many Syrians will be staying. More than half of those living primarily en masse are formed of youths under the age of 18 who need goals in order to overcome the trauma of war and continue living. From the perspective of the youth, this path goes to include education and life. Children who are excluded from education and take to the streets or a working life quickly come to much more serious problems by being criminalized across the community. One can compensate for economic losses; lost generations, however, cannot be compensated for.

Kaynakça/References

- Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı. (2015). *Geçici koruma altındaki yabancılara ilişkin sağlık hizmetlerinin yürütülmesi* (12.10.2015 tarihli ve 34202324/ 010.06.02- 21628 sayılı 2015/8 genelge). https://www.afad.gov.tr/upload/Node/2311/files/2015-8_Genelgemiz.pdf adresinden edinilmiştir.
- Arenas, N. (2005). The concept of 'Mass Influx of Displaced Persons' in the European directive establishing the temporary protection system. *European Journal of Migration and Law*, 7(4), 435–450.
- Başbakanlık Afet ve Acil Durum Yönetim Başkanlığı. (2013). *Türkiye'deki Suriyeli sığınmacılar 2013 saha araştırması sonuçları*. https://www.afad.gov.tr/Dokuman/TR/60-2013123015491-syrian-refugees-in-turkey-2013_baski_30.12.2013_tr.pdf adresinden edinilmiştir.
- Başbakanlık Afet ve Acil Durum Yönetim Başkanlığı (2016). *Suriyeli misafirlerimiz kardeş topraklarında*. <https://www.afad.gov.tr/Dokuman/TR/98-2014061912629-suriyeli-misafirlerimiz.pdf> adresinden edinilmiştir.
- Çiçekli, B. (2016). *6458 sayılı kanuna göre düzenlenmiş yabancılar ve mülteci hukuku*. Ankara: Seçkin Yayınları.
- Council of the European Union. (2001). *Council Directive 20 01/55/EC of 20 July 2001 on Minimum Standards for Giving Temporary Protection in the Event of a Mass Influx of Displaced Persons and on Measures Promoting a Balance of Efforts Between Member States in Receiving such Persons and Bearing the Consequences Thereof*, 7 August 2001, OJ L.212/12-212/23; 7.8.2001, 2001/55/EC. Retrieved from <http://www.refworld.org/docid/3ddcee2e4.html>
- Council of the European Union. (2004). *Council Directive 2004/81/EC of 29 April 2004 on the Residence Permit Issued to Third-Country Nationals Who are Victims of Trafficking in Human Beings or Who Have Been the Subject of an Action to Facilitate Illegal Immigration, Who Cooperate With the Competent Authorities*, 6 August 2004, OJ L. 261/19-261/23; 6.8.2004, 2004/81/EC. Retrieved from <http://www.refworld.org/docid/4156e71d4.html>

- Erdoğan, M. (2014). *Türkiye'deki Suriyeliler: Toplumsal uyum ve kabul araştırması*. <http://www.hugo.hacettepe.edu.tr/TurkiyedekiSuriyeliler-Syrians%20in%20Turkey-Rapor-TR-EN-19022015.pdf> adresinden edinilmiştir.
- European Consultation on Refugees and Exiles. (1994). *A European refugee policy in the light of established principles*. London, England: Author.
- European Council on Refugees and Exiles. (2004, 1 June). *Broken promises - forgotten principles. An ECRE evaluation of the development of EU minimum standards for refugee protection. Tampere 1999 – Brussels*. Retrieved from <http://www.refworld.org/docid/4124b3cc4.html>
- Fitzpatrick, J. (2000). Temporary protection of refugees: Elements of a formalized regime. *The American Journal of International Law*, 94(2), 279–306.
- Geçici Koruma Sağlanan Yabancıların Çalışma İzinlerine Dair Yönetmelik. (2016). *Resmi Gazete*. 29594 sayılı. <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2016/01/20160115-23.pdf> adresinden edinilmiştir.
- Geçici Koruma Yönetmeliği. (2014, 22 Ekim). *Resmi Gazete*. 29153 sayılı. <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2014/10/20141022-15-1.pdf> adresinden edinilmiştir.
- Goodwin-Gill, G., & McAdam, J. (2007). *The refugee in international law*. New York, NY: Oxford University Press.
- Joly, D. (1998). Temporary protection within the framework of a New European Asylum Regime. *International Journal of Human Rights*, 2(2), 49–76.
- Kerber, K. (1999). Temporary protection in the european union: A chronology. *Georgetown Immigration Law Journal*, 14(1), 35–50.
- Kerber, K. (2002). The temporary protection directive. *European Journal of Migration and Law*, 4, 193–214.
- Kjaerum, M. (1994). Temporary protection in europa in the 1990s. *International Journal of Refugee Law*, 6(3), 444–456.
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2016). *Türkiye'de 450 bin Suriyeli öğrenci eğitim görüyor*. <http://www.meb.gov.tr/turkiyede-450-bin-suriyeli-ogrenci-egitim-goruyor/haber/12158/tr> adresinden edinilmiştir.
- Milli Eğitim Bakanlığı Temel Eğitim Müdürlüğü. (2014). *Yabancılar yönelik eğitim öğretim hizmetleri* (30 Eylül 2014 tarihli 10230228/235/4145933 sayılı ve 2014/21 no'lu Genelge). http://mevzuat.meb.gov.tr/html/yabyonegiogr_1/yabyonegiogr_1.html adresinden edinilmiştir.
- Nykanen, E. (2012). *Fragmented state power and forced migration- a study on non- state actors in refugee law*. Leiden-boston, Netherlands: Martinuss Nijhoff Publishers.
- Okur, E. (2015, Mayıs). *Geçici hukuki koruma kapsamında bulunan Suriyeliler*. Uluslararası Hukuk ve Türk-Alman Hukukunda Suriyeli Sığınmacıların Hukuki Statüsü Uluslararası Sempozyumu'nda sunulan bildiri, Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, İstanbul.
- Özkan, I. (2013). *Göç, iltica ve sığınma hukuku*. Ankara: Seçkin Yayınları.
- Perliss, D., & Hartman, J. F. (1986). Temporary refugee: Emergence of a customary norm. *Virginia International Law Review*, 26, 551–626.
- Tarhanlı, T. (2004). *Türk mülteci hukuku ve uygulamadaki gelişmeler sempozyum kitabı*. İstanbul: İstanbul Barosu Yayınları.
- Thorburn, J. (1995). Transcending boundaries: Temporary protection and burden-sharing in Europe. *International Journal of Refugee Law*, 7(3), 459–480.

- UN Committee on Economic, Social and Cultural Rights (CESCR). (1999). *General Comment No. 13: The Right to Education (Art. 13 of the Covenant)*, 8 December 1999, E/C.12/1999/10. Retrieved from <http://www.refworld.org/docid/4538838c22.html>
- UN High Commissioner for Refugees. (1992). *Handbook and guidelines on procedures and criteria for determining refugee status*. Geneva: Author.
- UN High Commissioner for Refugees. (1994, 1 January). Note on temporary protection in a broader context. Retrieved from <http://www.refworld.org/docid/3ae6b32514.html>
- UN High Commissioner for Refugees. (2001, 19 February). *Global consultations on international protection/third track: Mechanisms of international cooperation to share responsibilities and burdens in mass influx situations (EC/GC/01/7)*. Retrieved from <http://www.refworld.org/docid/3ae6b35418.html>
- UN High Commissioner for Refugees. (2012). Guidelines on temporary protection or stay arrangement. Retrieved from <http://www.refworld.org/pdfid/52fba2404.pdf>
- United Nations General Assembly Executive Committee of the High Commissioner's Programme. (1981). *Protection of Asylum-Seekers in Situations of Large-Scale Influx* Protection of Asylum-Seekers in Situations of Large-Scale Influx No. 22 (XXXII). Retrieved from <http://www.unhcr.org/excom/exconc/3ae68c6e10/protection-asylum-seekers-situations-large-scale-influx.html>
- United Nations General Assembly Executive Committee of the High Commissioner's Programme. (2004). *Conclusion on international cooperation and burden and responsibility sharing in mass influx situations conclusion on international cooperation and burden and responsibility sharing in mass influx situations No. 100 (LV)*. Retrieved from <http://www.unhcr.org/excom/exconc/41751fd82/conclusion-international-cooperation-burden-responsibility-sharing-mass.html>
- Wouters, K. (2009). *International legal standards for the protection from refoulement*. Cambridge, UK: Intersentia.